

Factors que incideixen en la participació cultural de la gent jove de Catalunya

Informes CoNCA
IC20 (2020)

**Generalitat
de Catalunya**

Co NC A

Consell Nacional
de la Cultura i de les Arts

© Generalitat de Catalunya, 2020

El document *Factors que incideixen en la participació cultural de la gent jove de Catalunya*, inclòs a la col·lecció «Informes CoNCA», ha estat elaborat per Bissap Consulting SL a petició del Consell Nacional de la Cultura i de les Arts (CoNCA). Per a l'impuls d'aquest estudi, el CoNCA ha comptat amb la col·laboració de la Direcció General de Creació, Acció Territorial i Biblioteques del Departament de Cultura, la Direcció General de Joventut del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies i la Direcció General d'Ordenació de la Formació Professional Inicial del Departament d'Educació

Document aprovat pel Plenari del CoNCA el 26 de febrer de 2020

Plenari:

Vinyet Panyella i Balcells, presidenta
Margarida Troguet i Taull, vicepresidenta
Jordi Font i Cardona, secretari
Salvador Casals i Romagosa, vocal
Edmon Colomer Soler, vocal
Núria Iceta Llorens, vocal
Miriam Porté Solano, vocal

L'equip de recerca de Bissap ha estat format per Jaume Colomer (direcció), Taina López (coordinació), Araceli Antón, Estefania Lozano, Mireia Pratsdesaba, Marta Puigderrajols, Paula Vallejo i Oihane Zuazua.

Agraïm la participació als experts consultats per a l'elaboració de l'estudi: Antoni Ariño, Narcís Badosa, Lluís Bonet, Jordi Bordes, Judith Figuerola, Laura Fuster, Pau Martinell, Clara Matas, Pep Montes, Edu Ortiz, Ricard Pardo, Gemma Roura, Alejandro Santaflorentina, Tracy Sirés, Jordi Sellas, Jordi Solé i Margarida Troguet.

També agraïm la col·laboració dels facilitadors per l'organització i gestió dels grups focals: Ferran Benach, Carme Bergès, Gemma Canadell, Alba Cuencas, Ruth Dencàs, Vanessa Gatell, Marta Grau, Siscu Guirro Llauredó, Estefanía Lozano, Jordi Pérez, Alfred Porres, Anna Potau Hermoso, Carne Tierz i Olga Vinyals.

Per últim, agrair a les 95 noies i 63 nois que han participat en els grups focals. Les seves aportacions han ajudat a conèixer millor els factors que determinen la participació cultural dels joves del nostre país.

Coordinació i edició: Ramon Castells Ros
Correcció lingüística: Tau Traduccions SL
Maquetació: www.vitaminadisseny.cat

L'equip tècnic del CoNCA està integrat per: Sílvia Muñoz d'Imbert (directora), Jordi Auladell Marquès, Lúdia Benito Porté, Gemma Carbonell Jorquera, Ramon Castells Ros, Jesús Fernández Acebal, Cèlia Garcia Trujillo, Àngels Giráldez González, Ana C. Loayza Martín, Lluïsa Sala i Tubert i Joan Torrent Pérez.

El document *Factors que incideixen en la participació cultural de la gent jove de Catalunya*, editat pel Consell Nacional de la Cultura i de les Arts (CoNCA), està subjecte a una llicència de Reconeixement-NoComercial-Compartirigual 4.0 Internacional de Creative Commons. Se'n permet la còpia, la distribució, la comunicació pública i la creació d'obres derivades, sense ús comercial i sempre que se'n reconegui l'autoria i mantinguin llicència en les seves noves creacions. Podeu descarregar la versió electrònica d'aquest informe a <http://conca.gencat.cat>.

Barcelona, abril de 2020

Índex

Capítol 1. Estudi qualitatiu sobre els factors que incideixen en la participació cultural de la gent jove5

1. Presentació.....	7
1.1. Antecedents.....	7
1.2. Objectiu i metodologia	8
1.3. Anotacions sobre l'afectació de la COVID-19 als resultats del treball.....	12
2. Consideracions prèvies.....	13
2.1. Política cultural i política integral	13
2.2. Nivells de pràctiques d'un sistema cultural	13
2.3. Cultura d'excel·lència i sociocultura.....	14
2.4. De quins joves parlem?	15
3. Resultats	17
3.1. Les pràctiques preferides per la gent jove.....	17
3.2. Percepcions sobre cultura i oci	20
3.3. Anàlisi factorial	22
3.3.1. Beneficis cercats	22
3.3.2. Barreres a la participació	23
3.3.3. La decisió en grup	25
3.3.4. Els canals d'informació.....	26
3.3.5. L'espai	26
3.3.6. La confiança en els operadors	26
3.4. Demandes a les institucions i operadors culturals	27
3.5. Conclusió: mapa de factors significatius	29
3.5.1. Factors comuns	29
3.5.2. Factors específics	31
3.5.3. Mapa de factors	32

Capítol 2. Criteris de referència en l'elaboració de polítiques culturals adreçades a la gent jove33

1. Presentació.....	35
2. El debat amb persones expertes.....	37
3. Consideracions prèvies	39
4. Eixos d'actuació i criteris.....	41
4.1. Eix 1: Reforçar la funció dels centres educatius com a espais culturals.....	41
4.2. Eix 2: Oferir al jovent una xarxa d'espais culturals de referència.....	42
4.3. Eix 3: Promoure la participació de la gent jove en la programació cultural del seu entorn	43
4.4. Eix 4: Donar suport a les iniciatives culturals de grups i col·lectius de joves.....	44

A background image showing the lower legs and feet of a group of young people dancing at a party. They are wearing various styles of pants and sneakers. In the bottom right corner, there is a large, silver boombox. The entire image has a light green overlay.

Capítol 1. Estudi qualitatiu sobre els factors que incideixen en la participació cultural de la gent jove

1. Presentació

L'estudi recent *La participació cultural de la joventut catalana 2001-2015*, que ha dirigit **Antoni Ariño** per encàrrec del CoNCA, és una anàlisi de les dades aportades per les enquestes sobre hàbits, pràctiques i consums culturals que ha realitzat el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya des del 2001, focalitzada en les enquestes del 2013 i el 2014, les més recents en el moment de l'estudi.

L'estudi, a més de constatar que la participació cultural de la gent jove és superior a la de la mitjana de la població, encara que s'orienta a determinades pràctiques menys institucionalitzades, fa una anàlisi excel·lent de les diferències i semblances entre les persones de 14 a 30 anys i la resta de població. Al capítol final inclou dues reflexions sobre les dimensions de la participació cultural i les possibilitats que ofereix el concepte de règim cultural, elaborades a partir dels quaderns de camp emplenats per dos grups de treball, amb perfils diferenciats, realitzats a la ciutat de Barcelona la tardor del 2015.

Tot i el valuós coneixement que aporta en relació amb els interessos i hàbits culturals de la gent jove, no defineix els elements qualitatius que porten el jovent a participar en unes determinades pràctiques culturals i a desestimar-ne d'altres.

El CoNCA ha considerat convenient continuar el camí iniciat realitzant una recerca qualitativa que ajudi a comprendre els factors que incideixen en la participació cultural de les persones joves. Es tracta de posar a la disposició dels responsables de les polítiques culturals models i criteris que els permetin promoure d'una manera efectiva una major i més satisfactòria participació cultural de la gent jove, la qual hauria de ser un repte compartit dels responsables de polítiques culturals, educatives i de joventut. Tot i que en la majoria de casos aquestes àrees de responsabilitat no han desenvolupat fins ara, de manera general, estratègies conjuntes, comencen a veure la necessitat d'un abordatge comú, tal com es proposa al Pla d'Actuació de Polítiques de Joventut 2017-2020.

A aquest efecte, el CoNCA va contractar els serveis de Bissap per desenvolupar un procés d'estudi i proposta estructurat en **dues fases**:

- a. **Un estudi qualitatiu** per conèixer els **factors que més incideixen en la decisió del jovent** de participar en unes determinades pràctiques culturals i de no participar en d'altres, a partir de la celebració de **grups focals amb joves** de diferents perfils i àmbits territorials¹. L'estudi té com a objectiu elaborar **un mapa de factors**.
- b. **Una consulta a un grup de persones expertes** per elaborar, a partir de l'estudi qualitatiu, una **proposta de criteris** que facilitin la participació cultural del jovent, per tal que sigui presentada i debatuda en una **jornada** en la qual participin responsables tècnics de polítiques culturals, educatives i de joventut.

Aquest informe és el resultat de la primera fase. El resultat de la segona fase serà recollit en un informe posterior.

1.1. Antecedents

L'estudi que va dirigir **Antoni Ariño** l'any 2016 és una anàlisi de les dades aportades per les enquestes sobre hàbits, pràctiques i consums culturals que ha realitzat el **Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya** des del 2001, centrant-se en les enquestes de 2013 i 2014, les més recents en el moment de l'estudi. Es pot consultar l'informe complet o un resum executiu a la web del **CoNCA**²; ara en destaquem les aportacions més rellevants, que han estat un punt de partida de l'estudi qualitatiu que hem realitzat.

a. Factors del context actual que condicionen la demanda cultural

- La **reducció significativa del pes demogràfic** de la població jove de 15-29 anys (només representa el 15 % l'any 2014), l'**increment de joves escolaritzats** (el 32 % el 2014) i una reducció de l'abandonament escolar prematur (22 % el mateix any).
- El notable **impacte de la societat digital** en l'estil de vida, les relacions interpersonals i l'accés a continguts digitals, així com l'**impacte de la crisi econòmica** a partir de l'any 2008: increment de l'atur juvenil (el 34 % el 2014), caiguda d'ingressos mitjans de les persones joves (876 euros el 2014) i aplicació de polítiques públiques d'austeritat.
- L'**avançament en l'edat d'autogestió del temps lliure** gràcies al telèfon intel·ligent i la resta de tecnologies digitals, així com l'**endarreriment i diversificació de l'edat d'acabament del procés d'autonomia i emancipació** dels fills i filles, que allarga el període vital anomenat joventut i el fa més flexible, ja que en el període que va **dels 25 als 30 anys** la majoria de joves han abandonat el marc escolar, busquen feina, tenen menys dependència familiar i **comencen a construir el seu projecte de vida**.

b. Evolució de les pràctiques culturals de la gent jove en el període 2001-2014

- Les **pràctiques de cultura digital** de la gent jove **augmenten i perllonguen les experiències reals de les pràctiques tradicionals**. La llar ja no és el centre d'accés de les pràctiques perquè **la cultura és ubica** i el centre d'accés és la persona.
- Es constata un **creixement significatiu de la penetració de les pràctiques culturals** de la gent jove durant el període 2001-2012 i un **retrocés** a partir d'aquest any per l'impacte de la crisi —sobretot de les **més oneroses**— entre els 25 i els 30 anys, quan es troben en fase d'emancipació.
- Les **pràctiques culturals més esteses** entre les persones joves i en el conjunt de la població són:
 - Veure la **televisió i continguts audiovisuals** mitjançant diversos dispositius
 - **Escoltar música**
 - **Utilitzar internet**
 - **Anar al cinema**
- Des del 2014 el **telèfon intel·ligent** ja supera l'ordinador com a pantalla d'accés a continguts digitals gràcies a la **ubiquïtat** de connexió, atès que un 92 % de la ciutadania l'utilitza.
- Han canviat els **motius** que addueix la gent jove **per no participar en determinades pràctiques culturals** o participar-hi amb menys freqüència que la desitjada: el 2006 el motiu va ser sobretot la **manca d'interès**, i a partir del 2013 ho és **el preu** (d'accés i de desplaçament). A partir d'aquest any augmenta notablement el **consum gratuït** de música, pel·lícules, llibres, etc., a internet.
- La **cultura audiovisual** desplaça la **cultura lletrada** (teatre i dansa) i ambdues es perceben com a oposades. El **consum cultural ubic o domèstic** desplaça el **consum en equipaments culturals**, el qual requereix sortir de casa i comprar entrades.

c. Diferències intergeneracionals

- Hi ha diferències intergeneracionals en la **concepció del que és la cultura**: les persones adultes l'associen més al **coneixement, la ciència i la socialització** (saber institucionalitzat), i el jovent l'associa més **a la forma de vida d'un poble, les arts, el lleure i els viatges**.
- Les activitats que les persones joves consideren **més oci que cultura** són els videojocs, els concerts de música actual, la televisió, el cinema, les festes majors i la gastronomia, entre d'altres. Les activitats que consideren **més cultura que oci** són visitar un museu o una exposició, anar a un concert de música clàssica, anar al teatre i visitar una fira d'artesanía, entre d'altres.

d. Motivacions i principals dificultats

- Les **motivacions més determinants** en la població adulta i el jovent per participar en una pràctica cultural són, entre d'altres, l'oportunitat de passar-ho bé i desconnectar del dia a dia, veure els artistes que hi participen i la qualitat del producte.
- Les **prioritats culturals de la gent jove** són els consums vinculats a internet, la gratuïtat i l'oportunitat d'entreteniment i evasió. Els **principals factors d'elecció** d'una pràctica cultural per part del jovent són la **dimensió lúdica** de l'experiència (passar-ho bé), l'**accés fàcil i gratuït** o de baix cost (continguts d'internet) i la **dimensió relacional** (compartir-ho amb les amistats o ser convidat per un amic o amiga).
- Els principals **factors que el jovent diu que dificulten el consum cultural** són el **preu** (75 %), la **manca de temps** (42,1 %), la **manca d'interès** (21,2 %) i d'**oferta** (15,5 %), **oferta pròxima** (12,4 %) o **oferta pròxima interessant** (12 %), la **manca d'informació** adequada (18%) i la **llunyania i les dificultats de mobilitat**, així com l'**acompanyament**, entre d'altres.

1.2. Objectiu i metodologia

L'objectiu de l'estudi qualitatiu és conèixer els **factors que més incideixen en la decisió de la gent jove de participar en una pràctica cultural determinada**.

Per fer-ho, s'han realitzat **18 grups focals** entre l'abril i el novembre del 2019, on han participat un total de **158 individus (95 noies i 63 nois)**, d'edats compreses entre **14 i 30 anys**.

La configuració dels grups de joves participants a l'estudi s'ha fet tenint en compte **tres variables**: el grau d'iniciativa cultural estimat, la cohort d'edat i el context territorial.

a. **El grau d'iniciativa i autogestió de pràctiques culturals**

Es van definir prèviament cinc nivells, els quals es van correlacionar amb determinats contextos institucionals de referència per a la formació de grups focals:

Perfil	Nivell	Context institucional
Col·lectius de joves que participen amb una freqüència notable en pràctiques culturals i de lleure majoritàriament autogestionades	5	Casals de joves, agrupaments escolta, seccions juvenils de moviments i formacions polítiques, membres d'entitats i col·lectius culturals, etc.
Alumnes i exalumnes de centres de formació i creació artística i de formacions artístiques amateurs	4	Escoles de música, dansa, teatre, etc., i espais de creació i producció, formacions artístiques amateurs, etc.
Estudiants de grau universitari de diverses facultats	3	Facultats de Pedagogia, Econòmiques, Medicina, Dret, Geografia i Història, Física i Química, etc.
Alumnes de centres d'educació secundària	2	Instituts d'educació secundària (estudis d'ESO, batxillerat i formació professional)
Alumnes en risc d'exclusió del sistema educatiu formal	1	Unitats d'escolarització compartida (UEC) i altres institucions de reforç escolar

b. **La cohort d'edat (estadi d'emancipació personal)**

L'univers de l'estudi és la població de 14 a 30 anys, la qual s'ha dividit en **dues cohorts d'edat, de 14 a 20 i de 21 a 30 anys**, considerant que en la primera es donen sobretot els **processos d'autonomia cultural** i en la segona s'inicien la majoria de **processos d'emancipació personal**.

c. **El context territorial**

Tot i que el consum de la majoria de continguts culturals de la gent jove és ubic gràcies a les tecnologies digitals, s'estableixen tres zones geogràfiques per veure si hi ha diferències derivades del context territorial:

- **Àrea metropolitana de Barcelona (AMB)**: territori amb una alta densitat demogràfica, mobilitat elevada i **accessibilitat alta** a una oferta àmplia i diversa de pràctiques culturals de creació i consum.
- **Àrea metropolitana de Girona**: accés pròxim a una **oferta cultural local diversa** i **accessibilitat mitjana** a l'oferta cultural de l'AMB.
- **Municipis mitjans de les comarques de Lleida i Tarragona** (capitals de comarca, excloent-ne les capitals de província) on hi ha baixa densitat demogràfica, una **oferta cultural local escassa** i una **accessibilitat baixa** a l'oferta cultural de l'AMB. Aquesta àrea es subdivideix en tres subàrees:
 - **Capitals de comarca de Lleida** (Tàrraga, Balaguer, Agramunt, Esterri d'Àneu, etc.)
 - **Capitals de comarca de Tarragona** (Valls, Montblanc, el Vendrell, etc.)
 - **Terres de l'Ebre** (Tortosa, Amposta, Sant Carles de la Ràpita, etc.)

Per ajustar el treball de camp als recursos disponibles es va considerar que es podien dur a terme **divuit grups focals** i es va definir el perfil de cadascun combinant les tres variables apuntades.

A la taula següent es mostra la planificació prèvia de grups focals a partir de la distribució de variables³:

Perfil	Nivell	Context institucional	Cohort edat	Territori					TOTALS	
				AM Barcelona	AM Girona	Comarques Lleida	Comarques Tarragona	Terres de l'Ebre	Cohort edat	Nivell
Col·lectius de joves autogestionats o que participen en pràctiques culturals i de lleure autogestionades	5	Casals de joves, agrupaments escolta, seccions juvenils de formacions polítiques, membres d'entitats i col·lectius culturals, etc.	14-20			1			1	5
			21-30	1	2		1		4	
Alumnes i exalumnes de centres de formació i creació artística i de formacions artístiques amateurs	4	Escoles de música, dansa, teatre, etc., i espais de creació i producció, formacions artístiques amateurs, etc.	14-20	1			1		2	5
			21-30	1		1		1	3	
Estudiants de grau universitari de diverses facultats	3	Pedagogia, Econòmiques, Medicina, Dret, Geografia i Història, Física i Química, etc.	14-20						0	4
			21-30		1	2	1		4	
Alumnes de centres d'educació secundària	2	IES (alumnes d'ESO, batxillerat i formació professional)	14-20	1	2				3	3
			21-30						0	
Alumnes en risc d'exclusió del sistema educatiu formal	1	UEC i altres institucions de reforç escolar	14-20		1				1	1
			21-30						0	
TOTAL				4	6	4	3	1	18	

³ Amb alumnes en risc d'exclusió social s'ha pogut fer un sol grup focal específic. Val a dir que en altres grups hi havia alguns individus amb aquest perfil.

A partir de la planificació indicada es va gestionar, a través de facilitadors, la convocatòria de grups de discussió. En alguns casos, el calendari advers (sobretot els exàmens finals i vacances escolars) va portar a introduir algunes variants sobre la planificació inicial mantenint la diversitat de perfils. La relació final de sessions realitzades és la següent:

Data	Ubicació	Espai	Perfil	Franja d'edat	Edat moda
24 maig	Girona	Els Químics Espai Jove	1	13-18	14
31 maig	Girona	IES Salvador Espriu	2	15-16	16
31 maig	Girona	IES Salvador Sunyer	2	14-15	15
31 maig	Girona	L'Estació Espai Jove	5	19-30	22
15 juliol	Tremp	Centre Cívic Tarraquet	3	22-23	22
15 juliol	Tremp	Centre Cívic Tarraquet	4	19-26	21
16 juliol	Cardedeu	Oficines de cultura Vil·la Paquita	4	16-18	16
22 juliol	Tarragona	Espai jove Kesse	5	16-34	18
23 juliol	Alt Urgell	Oficina Jove Alt Urgell	5	18-22	21
25 juliol	Reus	Cal Massó	4	13-18	14
29 juliol	Valls	Ajuntament de Valls	3	22-25	24
30 juliol	Amposta	Centre d'Art Lo Pati	4	21-31	28
1 agost	Girona	L'Estació Espai Jove	5	22-28	23
1 agost	Barcelona	Nau Ivanow	5	19-28	25
20 set.	Barcelona	Institut del Teatre	3	18-20	18
26 set.	Vic	Casa Serratosa	4	21-31	24
30 set.	Santa Coloma de Gramenet	Institut Ramon Berenguer	2	16-17	17
28 nov.	Lleida	Universitat de Lleida. Edifici Rectorat	3	19-43	20

En cada sessió es demanava als joves quines eren les seves pràctiques culturals i de lleure preferides i que les categoritzessin segons si les consideraven de lleure, de lleure cultural o culturals. Després es proposava un debat a partir de cinc qüestions que permetessin conèixer i comprendre els factors que incideixen en la seva participació en pràctiques culturals:

- Per què preferiu fer les activitats que heu penjat al mural? (motivacions i beneficis cercats)**
- Quines dificultats us priven de participar en les activitats que més us agraden? (barreres)**
- Què haurien de fer les institucions i entitats culturals per facilitar que pugueu fer les activitats culturals que més us agraden? (propostes)**
- Com preneu les decisions en grup? (incidència de la conformitat de grup)**
- Com us assabenteu de les activitats culturals? (canals d'informació)**

Els grups focals estaven conduïts per una **moderadora**, responsable de la dinàmica amb el jovent, i també hi havia una **relatora** i una altra persona de l'equip de recerca. Totes elles eren joves per tal de facilitar que els participants no es sentissin cohibits per la presència de persones adultes i poguessin expressar les seves opinions lliurement.

Un cop realitzades totes les sessions, es constata que les **diferències més significatives entre els diversos perfils venen donades per la variable «edat»**. També **s'observen diferències segons el presumpte grau d'iniciativa cultural de la gent jove**, ja que els més proactius i amb més vinculació amb pràctiques culturals autogestionades són els que realitzen més pràctiques i més diverses. La **variable «territori» no presenta tan-tes diferències entre els grups**, més enllà de factors específics derivats del territori, com ara el transport o la menor oferta cultural respecte de les ciutats.

1.3 Anotacions sobre l'afectació de la COVID-19 als resultats del treball

Poc després d'acabar la redacció de l'informe final de l'estudi sobre els factors que incideixen en la participació cultural de la gent jove a Catalunya, la humanitat ha estat víctima d'una pandèmia que ho ha aturat tot. Les pràctiques culturals presencials han quedat segrestades durant moltes setmanes i el sector, tot i la seva resiliència, ha entrat en un estat d'incertesa i de forta preocupació.

En el moment de redactar aquesta postdata s'està iniciant l'anomenada desescalada i encara és molt d'hora per avaluar l'impacte de la COVID-19 en el sector cultural, però els analistes parlen de dos tipus:

- a. L'**impacte conjuntural**, reversible, que ha comportat canvis molt significatius en els hàbits culturals: ha reduït tant la capacitat d'oferta dels operadors com la demanda, a causa de les restriccions imposades a les activitats presencials i de la por al contagi. Aquest impacte el podem ordenar en dues fases:
 - Un impacte intens a **curt termini**, des de l'inici de l'estat d'alarma fins al final del procés de desconfinament (de març a finals de juny del 2020), durant el qual s'han posat en funcionament mesures de rescat.
 - Un impacte residual a **mitjà i llarg termini**, des del final del confinament fins a disposar d'una vacuna o un tractament efectiu (de juliol del 2020 a, probablement, finals del 2021) que permeti la normalització de l'oferta i la demanda.
- b. L'**impacte estructural**, irreversible, que comporta **canvis que la pandèmia ha accelerat o provocat**.

Un dels impactes conjunturals més evidents ha estat l'**increment de consum de continguts digitals** degut a les restriccions imposades a l'oferta de pràctiques presencials. La cerca d'alternatives a les pràctiques habituals indica la «necessitat» de consum cultural que té la ciutadania. L'increment de consum digital fa pensar que **la pandèmia ha accelerat una tendència** preexistent que evolucionava a ritme lent.

El que no sabem, encara, és si **la preeminència del consum digital** esdevindrà un canvi estructural del sistema cultural. Cal que els operadors i els responsables de polítiques culturals estiguin atents a l'evolució de l'impacte de la pandèmia per poder dimensionar, a cada moment, l'oferta cultural presencial i digital en funció de la demanda.

En el cas de la gent jove, tant l'estudi precedent d'Antoni Ariño com aquest constaten que les persones joves són grans consumidores de continguts digitals. No sabem, però, en quina mesura la pandèmia impactarà de manera estructural en els factors que incideixen en la participació cultural de la gent jove que hem analitzat en aquest estudi. Imaginem que l'impacte en la demanda cultural del jovent serà mínim, tot i que l'eventual increment de formats digitals en l'oferta cultural pot posar al seu abast encara més oportunitats i, per tant, incrementar i diversificar la seva participació cultural.

Considerem, per tant, que els canvis estructurals que pot comportar la pandèmia, i que ara desconeixem, no invalidaran les bases argumentals de les recomanacions que es formulen en aquest estudi en relació amb el desenvolupament de polítiques públiques adreçades al foment de la participació cultural de la gent jove.

2. Consideracions prèvies

2.1. Política cultural i política integral

Aquest informe es centra en la **participació cultural de la gent jove**. No pretén reflexionar sobre les polítiques integrals adreçades a joves en les quals, moltes vegades, s'atorga a la cultura una funció instrumental en el seu desenvolupament personal o social.

És obvi que en les polítiques integrals de joventut hi concorren diverses **polítiques sectorials** —educatives, culturals, laborals, socials, d'habitatge— que faciliten la mirada transversal o integral sobre aquest segment de població. Aquesta estratègia evita la fragmentació de les polítiques adreçades a joves.

Amb tot, aquest estudi no pretén fer una mirada transversal a la joventut de Catalunya, perquè ja es disposa del Pla d'Actuació de Polítiques de Joventut 2017-2020 i no correspon al **CoNCA** fer propostes en aquest àmbit.

2.2. Nivells de pràctiques d'un sistema cultural

Les polítiques culturals predominants a Catalunya es basen en el paradigma de la democratització cultural i tenen com a objectiu **facilitar l'accés de la ciutadania al consum de continguts culturals d'excel·lència** i el foment de les indústries culturals.

No hi ha dubte sobre el valor del consum cultural en el desenvolupament personal i comunitari, però també cal **oferir a la ciutadania l'oportunitat de desenvolupar la seva capacitat d'expressió i la seva creativitat** per tal que sigui capaç d'elaborar respostes innovadores als continus reptes que sorgeixen en una societat en canvi continu.

En aquest sentit, les polítiques culturals han de garantir el dret de la gent jove a formar part de la vida cultural de la comunitat, no només facilitant l'accés al consum cultural, sinó també la seva contribució.

Es pot considerar que en un sistema cultural territorial hi conviuen **tres nivells de pràctiques interactives i complementàries**:

- Des de l'inici de l'actual etapa democràtica, **les institucions públiques** han construït infraestructures i han proveït la ciutadania de serveis culturals d'accés universal. Així mateix, han donat suport a iniciatives de particulars que volien satisfer l'interès general. Les pràctiques culturals vinculades a l'acció de govern poden ser considerades **pràctiques culturals institucionalitzades** perquè estan **legítimes** i, en molts casos, finançades per les institucions públiques.
 - En general, **les persones joves no es senten atretes per les pràctiques culturals institucionalitzades** perquè sovint les perceben com a **condescendents o paternalistes** (quan es fan propostes específiques al jovent) i amb **intenció «alliçonadora»**⁴ percebuda com a contrària al gaudi intrínsec.

4 En l'entorn escolar, la gent jove percep la cultura com una lliçó més.

- Aquesta prevenció es dona especialment en les **programacions per a joves**, perquè volen ser tractats com a persones adultes. A més, en molts casos, els ofereixen programacions tancades en les quals ja no poden incidir.
- Hi ha també **béns i serveis culturals de mercat** que es regulen amb lògica d'oferta i demanda i que, encara que els seus proveïdors siguin indústries amb ànim de lucre, aporten valor simbòlic a la vida personal i comunitària. Per això, i sobretot per la seva capacitat de creació de riquesa, els darrers anys les institucions públiques han fomentat el desenvolupament d'indústries culturals que operen en el mercat.
- Més enllà de les pràctiques institucionalitzades i dels béns i serveis de mercat, hi ha també **pràctiques autogestionades de grups i comunitats culturals** formats per persones que comparteixen determinats interessos culturals i que s'agrupen per satisfer-los de manera cooperativa en un model de cultura comú en el qual hi ha hibridació contínua dels rols de creador, productor, promotor i consumidor.
 - La gent jove, en general, té un notable **talent** innat.
 - La gent jove, en general, té una **gran capacitat per organitzar-se** en grup per dur a terme les iniciatives que els interessin.
 - Amb tot, sovint els manquen **espais adequats i recursos** per desenvolupar-les.

Hem de tenir en compte que **el jovent objecte d'estudi participa en aquests tres nivells de pràctiques**.

2.3. Cultura d'excel·lència i sociocultura

Per a molts responsables i gestors, les polítiques culturals tenen com a objectiu facilitar l'accés de la ciutadania a pràctiques culturals d'excel·lència considerant els públics com a consumidors. Per això posen l'accent en programacions que busquen la qualitat intrínseca dels continguts i desenvolupen estratègies d'accessibilitat econòmica i territorial. Es basen en l'anomenat paradigma de la **democratització cultural**.

Altres responsables i gestors consideren que les polítiques culturals tenen l'objectiu d'afavorir la diversitat d'expressions culturals d'una comunitat, l'intercanvi entre elles i la creació de teixit associatiu, amb alternança dels rols de creador/productor i consumidor. Posen l'accent en l'accés de la ciutadania a infraestructures adequades a càrrec d'equips gestors que donen suport a les pràctiques que realitzen i en fan difusió. Es basen en l'anomenat paradigma de la **democràcia cultural**.

Ambdues concepcions han tingut des de fa dècades una relació hostil basada en el menyspreu o la desqualificació. La primera ha predominat en els departaments de cultura, que han posat en funcionament equipaments sectorials (teatres, auditoris, museus, biblioteques, etc.), festivals i altres activitats a càrrec de **gestors culturals especialitzats en continguts**. La segona ha predominat en els departaments de benestar social, participació ciutadana i joventut, que han posat en funcionament centres cívics, espais joves i altres equipaments de proximitat a càrrec de **gestors culturals especialitzats en relacions, mediació i processos comunitaris**⁵, els quals tenen una gran capacitat per **escoltar** la gent i ser permeables als seus interessos.

En les polítiques culturals adreçades a joves cal una integració d'ambdós paradigmes per promoure tant el consum de pràctiques culturals de qualitat que afavoreixin el seu desenvolupament personal com l'experimentació i la realització de pràctiques de creació que portin la gent jove a compartir amb l'entorn comunitari les seves reflexions i punts de vista. Les polítiques culturals adreçades a joves han de **comptar amb gestors culturals especialitzats en continguts i gestors culturals especialitzats en relacions i processos** que els escoltin, entenguin i acompanyin i siguin capaços de relacionar-s'hi de manera pròxima, sense actituds paternalistes o alligonadores, per desenvolupar relacions de confiança i de respecte mutu.

- Els professionals especialitzats en relacions i en dinamització i acompanyament de processos són denominats de diferents maneres: **mediadors, dinamitzadors, facilitadors, animadors, etc.** Caldria homologar la denominació per donar-los major identitat.
- També es podria ampliar el concepte de **gestor cultural** tenint en compte que uns estan més especialitzats en continguts i uns altres en relacions; no són dos oficis, sinó dues competències que han d'integrar en la seva funció professional.

D'altra banda, la gent jove acostuma a fer pràctiques en grup a partir del consum de continguts digitals, **combinant creativament** elements i formats. Aquestes noves pràctiques, no classificades fins al moment com a «culturals», **han de ser reconegudes** per les polítiques culturals si no volem excloure el jovent de la cultura "legítima".

5 En els països anglosaxons s'ha configurat la figura professional del desenvolupador de públics, que aquí no existeix.

2.4. De quins joves parlem?

El concepte de joventut com a etapa delimitada en el cicle vital de les persones és una construcció recent i en la societat actual, sotmesa a canvis intensos i continus, ha deixat de concordar amb una etapa biològica.

En l'estudi esmentat, **Antoni Ariño** diu que, tot i **l'avançament en l'edat d'autogestió del temps lliure gràcies al telèfon intel·ligent i la resta de tecnologies digitals**, s'ha produït un **endarreriment i una diversificació de l'edat d'acabament del procés d'autonomia i emancipació dels fills i filles** que **allarguen el període vital anomenat joventut i el fan més flexible**. Considera que **a partir dels 25 anys** la majoria de joves han abandonat el marc escolar, estan buscant feina, tenen menys dependència familiar i **comencen a construir el seu projecte de vida**.

Malgrat l'allargament i la flexibilització a la qual fa referència aquest estudi, hem de fer, a efectes metodològics, una **delimitació biològica dels processos de transició a la vida adulta**, que també ha de tenir en compte les generacions de pertinença perquè corresponen a estils de vida notablement diferents. Diversos autors coincideixen a considerar que la generació Z a Catalunya ara té entre 9 i 25 anys i la generació Y (*millennials*) entre 26 i 38 anys.

3. Resultats

3.1. Les pràctiques preferides per la gent jove

Es demanava a les persones participants que escrivissin tres activitats de lleure que realitzessin habitualment i que les classifiquessin en un mural segons si les consideraven **culturals**, de **lleure** o bé de **lleure de caràcter cultural**.

En general, es constata que **hi ha una gran diversitat d'interessos i pràctiques culturals i de lleure** entre la gent jove a qui s'ha consultat. En realitat, sobretot en els 14-20 anys, aquesta notable diversitat queda reduïda a un **nombre limitat de pràctiques probables** per la forta pressió de conformitat del grup d'amistats. Les pràctiques probables són les que corresponen als **interessos comuns**.

- **Fer esport, veure sèries i fer sortides i excursions** són les tres pràctiques més comunes.
- En la franja dels 14-20 anys també destaca **escoltar música** i en la franja dels 21-30 anys **anar a concerts**.

Malgrat que en tots els grups han predominat les pràctiques categoritzades com a lleure cultural i lleure, es constata que els grups que categoritzen **més pràctiques com a culturals són els que tenen un grau d'iniciativa cultural més alt**. No s'observen diferències significatives en les pràctiques culturals preferides segons el territori de vida de la gent jove a qui s'ha consultat.

Les pràctiques més realitzades —veure sèries i pel·lícules, escoltar música i anar a concerts— són considerades «cultura» en molt poques ocasions. Sovint es classifiquen com a «lleure cultural», ja que la majoria de **joves considera que les activitats culturals que practiquen formen part del lleure i sempre les fan voluntàriament**.

A l'hora de classificar les pràctiques preferides, la **percepció predominant** en la gent jove a qui s'ha consultat és la següent:

- **Pràctiques culturals:** anar al teatre o a espectacles de dansa, visitar museus i exposicions, llegir, aprendre idiomes, ballar i fer danses, anar a concerts i festivals, anar a xerrades i debats, veure sèries (Netflix), pel·lícules o documentals, etc.
- **Pràctiques de lleure cultural:** anar a concerts i festivals, anar al cinema, anar al teatre o espectacles de dansa, ballar i fer danses, fer sortides i excursions, participar de la cultura popular, fer música o tocar un instrument, escriure, dibuixar o pintar, viatjar, veure sèries (Netflix) i pel·lícules, etc.
- **Pràctiques de lleure:** fer esport, dibuixar, pintar, fer sortides i excursions, anar a banyar-se, jugar, quedar o fer coses amb els amics i amigues, veure sèries (Netflix), dormir o fer *soffing*, escoltar música, viatjar, tocar un instrument, anar al cinema, anar de festa, parlar amb pares i mares o germans i germanes, anar a centres comercials o comprar, etc.

Hi ha **pràctiques mixtes** perquè apareixen de manera significativa en diverses categories:

- **Pràctiques culturals o de lleure cultural:** anar al teatre o a veure espectacles de dansa, anar a concerts i festivals, llegir, etc.
- **Pràctiques de lleure o de lleure cultural:** viatjar o fer sortides, escoltar música, dibuixar, jugar, quedar o fer coses amb les amistats, etc.
- **Pràctiques considerades en les tres categories:** veure sèries i pel·lícules, fer esport, ballar i anar al cinema.

Les **pràctiques preferides** per cada un dels grups realitzats amb el total per cohort i de conjunt i ordenades de més a menys aparicions⁶ són les que es mostren a la taula següent.

Nivell preferència																							
Pràctica	14-20 anys							21-30 anys														TOTS	
	1	2	3	7	10	17	T1	4	5	6	8	9	11	12	13	14	15	16	18	T2	T3		
Fer esport, escalada, bici, caminar, etc.	3	3	3	2	3	3	17	3		2	2	1		2	1	2	2	3	1	19	36		
Veure sèries (Netflix) o pel·lícules	3	3	3	1		3	13		2	2	2		1	1	2	3	2		1	16	29		
Fer sortides, excursions, viatjar		2		1	1	1	5	1	3	2		2	1	2	2			2	3	18	23		
Anar a concerts				1		1	2	3	1	2	2	2	3	1	1			3	1	19	21		
Anar al teatre o espectacles de dansa i música	1	2		1	1	2	7	1			3		1			3	3	2		13	20		
Llegir				1	3		4	2	1				1		2	3	3	1	3	16	20		
Anar al cinema		1			3	2	6	2		1	2	1			1		3	2	1	13	19		
Ballar, fer danses	3		1		1	3	8	2	1						2	1		3	1	10	18		
Escollir música	3	3	3		1	1	11			1					1		1			3	14		
Quedar o fer coses amb els amics		1	2	3	1		7		3			1		1	1	1				7	14		
Visitar museus i exposicions				2			2	1			1	1		3		1	1	2	2	12	14		
Dibuixar, pintar, fer collage, grafittis, etc.				1			1	2	1	1	2			3	1			1		11	12		
Jugar (jocs de taula, rol, videojocs, pilota, etc.)		1	2		3		6				1	2	1				2			6	12		
Fer teatre, màgia, etc.	1		1	2	2	1	7				2							2		4	11		
Escriure poesia, narrativa, etc.	1					1	2	1		1	2			1		3	1			9	11		
Cultura popular: fer castells / trobada de gegants / bastoners					2		2	1				3	2		1			2		9	11		
Fer música, tocar un instrument, etc.			2		1	2	5			3	1					1				5	10		
Dormir, fer soffing, menjar, etc.	2	2	1		3	1	9													0	9		
Anar a festivals				1			1	3						2		3				8	9		
Cantar, rapejar, etc.	2		1			3	6			1										1	7		
Anar de festa						1	1		2	1			3							6	7		
Aprendre idiomes			2		1		3			1						1		2		4	7		
Anar a banyar-se al llac, piscina o platja					1	1	2		1	1					1		1			4	6		
Aprendre cuina pròpia o d'altres cultures				2	1		3						1		1			1		3	6		
Anar a festes majors					2		2					2	1	1						4	6		
Estudiar o fer deures institut		2					2			1							1			2	4		
Mirar el mòbil (Instagram i YouTube)	1	1			1	1	4													0	4		
Fer de monitor/a						1	1	1	1								1			3	4		
Parlar amb pares o germans		1					1		2											2	3		
Col·laborar amb activitats del poble / culturals							0		2					1						3	3		
Fer fotografies		1					1			1				1						2	3		
Visitar centres comercials, comprar			1		1		2			1										1	3		
Anar a xerrades i debats							0	1				1			1					3	3		
Veure la TV			1		1		2													0	2		
Activisme social															1		1			2	2		
Anar a fires d'artesanía							0	1												1	1		
Anar a missa o llocs religiosos	1						1													0	1		
Fer país, participar en acció política							0		1											1	1		
Relacionar-se amb gent	1						1													0	1		
Visitar familiars		1					1													0	1		
Cosir						1	1													0	1		
Fer voluntariat																		1		1	1		
Meditar															1					1	1		
Sortir a prendre alguna cosa																	1			1	1		
Anar a l'esplai							0					1								1	1		
TOTAL PRÀCTIQUES	22	24	23	18	33	29	149	25	21	22	20	17	15	19	20	22	23	27	13	231	393		

Les pràctiques relacionades han estat classificades en **tres categories**:

- **Pràctiques proactives i de creació** (les que comporten una certa iniciativa i participació activa).

- **Pràctiques de consum** (les que es gaudeixen com a receptors).
- **Altres pràctiques** (acadèmiques, relacionals, familiars, de descans, que podrien no ser considerades culturals).

La relació de pràctiques de cada categoria es mostra a les taules següents:

Pràctiques proactives i de creació																						
Pràctica	Nivell preferència																		Percepció			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	T	Cultura	Lleure cultural	Lleure
Ballar, fer danses	3		2	3		1			1	1			2	1		3	3	1	21	3	9	3
Anar a banyar-se al llac, piscina o platja					1	1				1			1		1		1		6	0	0	6
Cantar, rapejar, etc.	2		1			2											3		8	1	3	1
Col·laborar amb activitats del poble / culturals					2							1							3	1	2	0
Dibuixar, pintar, fer collage, <i>grafittis</i> , etc.				2	1	1	1	3		1		3	1			1			14	1	4	8
Escriure poesia, narrativa, guions, etc.	1			1		1		2				1		3	1		1		11	1	5	2
Culturapopular: castells/gegants/bastoners				1					3	2	2		1				2		11	2	6	0
Fer esport, escalada, bici, caminar, etc.	2	3	2	2		2	1	2		3		2	1	2	2	3	3	1		1	6	17
Fer fotografies		1				1						1							3	0	0	3
Fer música, tocar un instrument, etc.			1			3		1		1				1			2		9	1	6	2
Fer sortides, excursions, viatjar, anar de colònies				1	3	2	1		2	1	1	2	2			2	1	3	21	3	7	7
Fer teatre, màgia, etc.	1		1					2		2						2	1		9	1	4	1
Jugar (jocs de taula, rol, videojocs, pilota, etc.)		1	2				1	1	2	3	1				2				13	0	3	6
Cosir																	1			0	0	1
Altres												1							1	1	0	0
TOTAL PRÀCTIQUES	9	5	9	10	7	14	4	11	8	15	4	11	8	7	6	13	16	5	161	16	55	57

Les **pràctiques proactives** predominants, ordenades de més a menys, són: **fer esport, ballar, fer sortides i viatjar, dibuixar, tocar un instrument i fer teatre**. La majoria han estat considerades **de lleure cultural o de lleure**.

Pràctiques de consum																						
Pràctica	Nivell preferència																		Percepció			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	T	Cultura	Lleure cultural	Lleure
Anar a concerts				3	2	2	1	2	2		3	1	1			3	1	1	22	3	11	1
Anar a festivals				3			1					2		3					9	3	6	1
Anar a fires d'artesanaria				1															1	1	0	0
Anar a xerrades i debats				1					1				1						3	3	0	0
Anar al cinema		1		1		1		2	1	3			1		3	2	2	1	18	2	8	3
Anar al teatre o espectacles de dansa i música	1	2		1		1	3	3		1	1			3	3	2	2		23	7	9	0
Anar de festa					1	1					3						1		6	0	0	3
Escoltar música	3	3	3			1				1			1		1		1		14	1	5	2
Llegir				2	1		1			3	1		2	3	3	1		3	20	5	6	2
Mirar el mòbil (Instagram i YouTube)	1	1				1				1							1		5	1	0	2
Veure la TV			1							1									2	0	1	1
Veure sèries (Netflix), pel·lícules o documentals	3	3	2		2	2	1	1			1	1	2	3	2		3	1	27	3	5	10
Visitar museus i exposicions				2			1	1	1			3		1	1	2		2	14	6	4	1
Anar a festes majors									2	2	1	1							6	1	2	2
Altres																	1		1			1
TOTAL PRÀCTIQUES	8	10	6	14	6	9	8	9	7	12	10	8	8	13	13	10	12	8	171	36	57	29

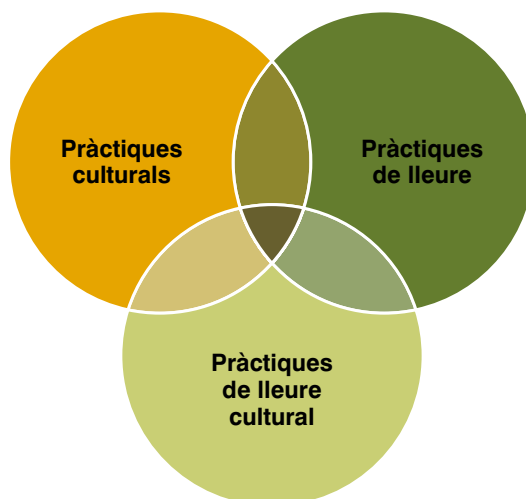
Les **pràctiques de consum** predominants, ordenades de més a menys, són: **veure sèries, anar al teatre o a veure espectacles, anar a concerts, anar al cinema, llegir, escoltar música i visitar museus i exposicions**. Tot i que la majoria han estat considerades de **lleure cultural**, després predominen les considerades culturals per sobre de les de lleure.

Altres pràctiques																							
Pràctica	Nivell preferència																				Percepció		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	T	Cultura	Lleure cultural	Lleure	
Anar a missa o llocs religiosos							1												1	1	0	0	
Aprendre cuina pròpia o d'altres cultures / cuinar								2		1	1		1				1		6	1	4	2	
Aprendre idiomes			2			1				1				1			2		7	5	1	0	
Dormir, fer soffing, menjar, etc.	2	2	1							3							1		9	0	1	4	
Aprendre, estudiar o fer deures institut		2				1										1			4	1	2	0	
Fer de monitor/a				1	1											1	1		4	0	3	1	
Fer país, participar en acció política					2														2	1	1	0	
Parlar amb pares o germans		1			1														2	0	0	2	
Quedar o fer coses amb els amics	2	1	3		3		3		1	1		1	1	1					17	1	3	10	
Relacionar-se amb gent							1												1	1	0	0	
Visitar centres comercials, comprar			1			1				1									3	0	0	2	
Visitar familiars		1																	1	1	0	0	
Anar a l'esplai									1										1	0	1	0	
Activisme social													1		1				2	1	1	0	
Meditar													1						1	0	0	1	
Sortir a prendre alguna cosa																1				0	0	1	
Fer voluntariat																1				0	0	1	
Altres		1								1			1			1	1		5	2	1	2	
TOTAL PRÀCTIQUES	4	8	7	1	7	3	5	2	2	8	1	1	2	2	2	3	2	0	53	15	18	26	

Les **altres pràctiques** són de **participació social** (fer de monitor o monitora, participar en l'acció política), de **relacions familiars** (parlar amb pares i mares o germans i germanes, visitar familiars) o **socials** (quedar o fer coses amb les amistats, relacionar-se amb gent), d'**aprenentatge** (estudiar, fer deures o aprendre cuina o idiomes), de **mercat** (anar a comprar o visitar centres comercials) o de **descans** (dormir, fer *soffing*, etc.). Predominen les pràctiques consistents a quedar o fer coses amb els amics i amigues i dormir o fer *soffing*, que són classificades clarament de lleure, tot i que també destaca la d'aprendre idiomes, classificada com a cultural, la qual cosa reforça la idea que **les pràctiques que comporten aprenentatge es perceben com a culturals**.

3.2. Percepcions sobre cultura i oci

En els grups focals els individus anotaven en un pòsit les seves pràctiques de temps lliure més habituals i després l'enganxaven en un dels cercles que hi havia dibuixats:

L'anàlisi dels pòsits ens porta a deduir que hi ha **diversitat de percepcions** en els conceptes d'oci i cultura⁷ i, també, que entre **el jovent hi ha alguns prejudicis envers la paraula «cultura»**, ja que n'hi ha molts que consideren que conté només les pràctiques institucionalitzades.

La categoria en la qual els grups han col·locat **més pràctiques ha estat la de lleure cultural**, seguida de la de **lleure** i, finalment, la **cultural**. La categorització en aquestes tres variables ha permès captar les percepcions de les persones participants sobre la cultura i l'oci.

S'observa que hi ha un gran nombre de joves que associen **cultura a les pràctiques institucionalitzades i que perceben com a «serioses**; fins i tot alguns de la cohort de 14-20 anys diuen que són **activitats obliga-**

tòries». La gran majoria de participants **associa la cultura a l'aprenentatge**. És una de les justificacions per classificar la **majoria d'activitats com a «lleure de caràcter cultural»**, perquè són activitats que fan voluntàriament però on alhora aprenen.

«Al cine i al teatre hi vaig per culturitzar-me, és més relacionat amb l'intel·lecte; l'oci està més relacionat amb diversió i distracció.» «“Cultural” implica saber. “Lleure” té valors però no és coneixement. “Cultural” implica més atenció per part de la persona.» «La cultura l'associa a intel·lectualitat, enriquir-se, i el lleure és més esbarjo i no donar-hi gaires voltes.» «“Cultural” sona més seriós que “lleure”. Penso que el que és cultural t'enriqueix i enriqueix a totes les persones del voltant. El lleure acaba formant part de la cultura de la persona i d'un grup.» «Moltes activitats culturals les fem avorrits i obligats.» «La cultura et permet obtenir coneixement sobre la societat o la història.» «Llegir seria lleure de caràcter cultural; a l'activitat de lleure no adquireixes res de coneixement. Fer esport no t'aporta res que puguis aplicar com a coneixement.» «Les activitats culturals les hem relacionades tots o gairebé tots amb un equipament cultural.»

Hi ha qui associa **cultura a tradicions o costums**:

«“Cultural” ho relaciono amb alguna cosa històrica.» «Si vas a veure una cobla tradicional, és cultural, però si vas a veure un grup de diversió, és de lleure, perquè no està arrelat a cap tradició del poble, sinó que és anar de festa sense cap rerefons.» «El tema dels castells, aquí és cultural.» «Per mi cultura serien més costums i maneres de fer les coses, menjar, llengua, etc. Ho considero cultural. Considero lleure tot allò que fas voluntàriament; per tant, anar a un museu seria lleure cultural.» «Anar a una festa major ho consideraria lleure de caràcter cultural, perquè una festa major és una cosa que fa temps que es fa i hi ha un rerefons i una cultura.»

Alguns dels joves comenten que no **dissocien cultura i lleure**:

«Cultura i oci van lligats. Es té una imatge de la cultura com si fos alguna cosa seriosa, però no té per què ser-ho.» «La cultura no es pot dissociar del lleure, qualsevol activitat serà com a mínim cultural i alguna cosa més.» «La cultura és lleure; per tant, no posaré cap activitat a lleure.» «Si tu vas a veure un concert, ho fas com una activitat de lleure, però al final és una activitat de caràcter cultural.» «Normalment alguna cosa que t'agrada fer la fas en el teu temps lliure; per tant, les activitats culturals també són de lleure.» «Crec que no hi ha cap activitat de lleure, per a mi.» «D'alguna cosa que pugui semblar lleure sempre en treus alguna cosa, el lleure no existeix.»

I d'altres entenen la cultura en un sentit molt ampli:

«Qualsevol cosa pot ser cultural, fins i tot anar a fer una cervesa. La cultura l'entenc com alguna cosa gràcies a la qual tu, vagis on vagis, et pots amarar de coses noves. Per a una persona dibuixar pot ser cultura i per a una altra pot ser lleure.»

En canvi, **el lleure s'associa a oci i diversió**:

«Si faig alguna cosa que m'agrada, ja és lleure. Per anar a un lloc m'ha d'agradar, i això ja és oci.» «Lleure és passar-t'ho bé i cultural és alguna cosa molt seriosa. Lleure de caràcter cultural pot ser una barreja. El lleure és passar-t'ho bé perquè sí.» «Cultura popular i tradicional potser és més lleure, perquè si no t'agrades, no ho faries. Hi ha d'haver un compromís, que has de complir.»

Algunes de les persones participants consideren que la **cultura és sempre compartida i té un component social**:

«La barrera entre lleure i cultura és si el que produeixes t'ho quedes per a tu sol o ho comparteixes (cultura). Per exemple, la creació visual, el collage o dibuixar: si m'ho quedo per a mi, és només lleure, i si ho comparteixo, és cultura.» «Per mi, compartir és cultural, no compartir, no. Té un component social de grup.» «A “lleure” hem posat coses que fem tots sols, que no compartim.» «El lleure no el comparteixo mai amb ningú.» «La cultura és compartida; si tu fas alguna cosa individualment, ja no és cultural.»

El jovent que fa **pràctiques autogestionades també associa cultura a les activitats que organitza**, tot i que n'hi ha que ho perceben com una obligació:

«Les [pràctiques] culturals són aquelles en les quals t'involucreu en primera persona.» «Les de lleure cultural les fa algú altre i en gaudeixes, però no t'impliques en l'organització.» «El lleure és més per gust i la cultura popular i l'associacionisme s'acaben convertint en obligacions.»

Hi ha diversos **debats sobre si les sèries són cultura**: alguns individus diuen que no les associen a cultura, tot i que d'altres diuen que sí «perquè aprens i, si les mires en anglès, més». Hi ha discrepàncies sobre si veure

continguts de plataformes com Netflix és o no és cultura. Alguns diuen que sí perquè és com anar al cinema, que «sí que es considera cultura», i d'altres diuen que no perquè «mires coses més d'oci».

En general, les persones joves de la cohort de **14-20 anys fan més distinció entre cultura i lleure, i perceben la cultura com a seriosa i fins i tot poc propera**, mentre que les de la cohort de **21-30 anys** tendeixen a reflexionar més sobre els límits entre els dos conceptes, i **engloben més activitats o expressions dins el terme «cultura»**.

3.3. Anàlisi factorial

En les sessions de grups focals es proposava un debat a partir de cinc qüestions que permetessin conèixer i comprendre els factors que incideixen en la participació del jovent en pràctiques culturals:

- Per què preferiu fer les activitats que heu penjat al mural? (motivacions o beneficis cercats)
- Quines dificultats us priven de participar en les activitats que més us agraden? (barreres)
- Com preneu les decisions en grup? (incidència de la conformitat de grup)
- Com us assabenteu de les activitats culturals? (canals d'informació)

Les aportacions han estat agrupades d'acord amb aquests eixos de debat. A més dels quatre definits prèviament, se n'han incorporat dos més: l'espai on es duen a terme les activitats i la confiança amb els operadors.

També es preguntava què creien que haurien de fer les institucions i entitats culturals per facilitar que poguessin fer les activitats culturals que més els agraden. Les respostes a aquesta qüestió es relaten a l'apartat següent.

3.3.1. Beneficis cercats

Entenem per beneficis cercats les **motivacions** que porten el jovent a participar en una pràctica cultural o de lleure.

En la majoria de grups s'han donat respostes comunes a la pregunta «per què preferiu fer les activitats que heu penjat al mural?», les quals es presenten a continuació, ordenades de més a menys mencionades.

- Desconnectar i evadir-se
- Aprendre i adquirir coneixements: «perquè em culturitza, em fa sentir que estic fent alguna cosa més que passar-m'ho bé. Té un valor afegit», «per aprendre a pensar»
- Relacionar-se i conèixer gent nova
- Divertir-se, gaudir
- Entretenir-se, no avorir-se

Hi ha hagut altres respostes, menys mencionades.

- Relaxar-se, no estressar-se, tranquil·litat
- Créixer i obrir la ment
- Tenir noves experiències
- Mantenir les tradicions
- Autoafirmar-se / ser un mateix
- Sentir-se lliure
- Tenir una via d'escapament / desfogar-se
- Viure emocions: «per l'emoció que et transmet quan hi vas [al teatre]»
- Adquirir maduresa i responsabilitat
- Salut mental
- Viure emocions

Les respostes majoritàries a tots els grups, independentment del grau d'iniciativa cultural, han estat les relacionades amb l'evasió i la diversió. Tanmateix, s'observen algunes **diferències segons l'edat** de les persones

que han participat en els grups focals. D'altra banda, si s'observen les diferències segons el tipus de grup, es comprova que les més significatives ho són per la variable «edat». En general, la cohort de **21-30 anys busca aprenentatge, creixement personal, relacionar-se i divertir-se**. En canvi, la cohort de **14-20 anys parla sobretot de la necessitat de desconnectar i d'entretenir-se**.

Les respostes dels grups focals es poden agrupar en les **vuit categories** següents:

a. Entretenir-se, passar l'estona, evitar l'avorriment
b. Desconnectar o evadir-se dels maldecaps quotidians
c. Relaxar-se, reduir l'estrès, restaurar l'energia o estat d'ànim
d. Divertir-se, passar-ho bé, gaudir, tenir una vivència emotiva
e. Tenir relació presencial amb els amics i amigues, compartir coses, conèixer nova gent amb interessos similars
f. Mantenir les tradicions
g. Aprendre, descobrir noves experiències
h. Sentir-se lliure, sentir-se un mateix, créixer, autoafirmar-se

Algunes estan molt relacionades però les mantenim diferenciades perquè precisen els **beneficis cercats**, que podem resumir en els **tres estadis** seqüencials que mostrem en el diagrama següent:

Considerem que cada persona, en cada circumstància, orienta les seves pràctiques culturals o de lleure a la satisfacció d'un o més estadis, de manera conscient o subconscient.

3.3.2. Barreres a la participació

Es pregunta a les persones participants «Quines dificultats us priven de participar (o participar més sovint) en les activitats que més us agraden?» per tal de conèixer les barreres que consideren més rellevants a l'hora de practicar determinades activitats.

Hi ha dues barreres que s'esmenten de manera unànime en tots els grups focals: **el preu i la manca de temps**.

- **El preu**

Tots els grups consultats han exposat motius econòmics com a barrera per al consum cultural. En parlar del preu de les activitats, s'han generat diversos debats sobre si la cultura ha de ser gratuïta i hi ha força unanimitat pel que fa a la idea que si es paga per una activitat es valora més. Alguns dels comentaris són els següents:

«Barrera econòmica, tant per consumir cultura com per anar a estudiar; la majoria d'estudis artístics són privats.» «Si tingués més diners em compraria més instruments i aniria més al teatre.» «El preu és una barrera per al consum.» «La cultura per als consumidors és més cara del que hauria de ser. No sé si és perquè no interessa que hi hagi cultura, perquè interessa que només un grup molt reduït pugui fer cultura.» «Anar al teatre i al cinema a vegades és massa car.»

- **La manca de temps**

Els grups de la cohort d'edat més jove solen argumentar que tenen molta feina fora de l'horari escolar, que els impedeix fer totes les activitats que voldrien. Els de la cohort d'edat més gran tenen més dificultat per conciliar feina i oci. Alguns dels comentaris són els següents:

«Tenim molts deures i exàmens.» «Hi ha coses que no podem fer cada dia per les obligacions que tenim de l'escola.» «La sobrecàrrega de feina i la fatiga em fan no tenir energia per dedicar-me a altres activitats que m'agradarien, com per exemple anar més a concerts.»

Altres qüestions que han sortit han estat les següents, ordenades de més a menys aparicions:

- **La manca de difusió:** «Poca informació sobre l'activitat, no sabia com començar a informar-me.» «Als mitjans grans sempre surten les mateixes coses i a la nostra generació no els interessa gens.»
- **La manca d'oferta:** «No hi ha oferta; l'oferta és una barrera i a l'hora de formar-te has de marxar fora de Tarragona.»
- **El permís dels pares i les mares** en els individus de la cohort de 14-20 anys, sobretot per realitzar activitats nocturnes.
- **La salut i les limitacions físiques:** mal d'esquena, malalties cròniques, etc.
- **Cansament i mandra.** Els de la cohort d'edat de 14-20 anys diuen que els horaris de l'institut no ajuden a poder fer activitats, ja que habitualment estan molt cansats.
- **Els prejudicis i «el que diran»:** «L'opinió dels amics i amigues ens impedeix fer moltes coses.» «Tens por del que puguin dir de tu segons quina activitat facis.»
- **Poc valor de la cultura:** «Crec que cal valorar molt més les arts. Si des de petit et diuen que no et motivis, no et motivarà de gran. Es valoren molt poc la música i la plàstica a les escoles.» «Falta d'educació a nivell de tots els agents educatius (família, societat, ciutat, escola, esplai, etc.) per posar la cultura com a necessària. La gent prioritza anar a sopar fora i troben car anar a veure una obra de teatre. Això és així per la falta d'educació i perquè cal posar en valor la cultura com a necessitat bàsica.» «Fins i tot venint d'una família artística, et tallen les ales. Tota la societat t'està tallant les ales i t'està dient que no. Quan treia un 5 o un 3 a plàstica, em deien que no passava res; si el treia en matemàtiques, em tallaven el coll.» «Barrera social: qualsevol cosa cultural et fa pensar i anar una mica més enllà, i crec que en la societat en la qual estem no interessa que tu pensis que una cosa pot ser diferent. No es posa el focus a allò cultural; ve des de dalt.»
- **Elitització de la cultura.** «No puc rapejar o fer un *graffiti* al carrer. Cal alliberar els espais públics per transformar-los en espais de creativitat oberta. El teatre contemporani no cal fer-lo en un teatre contemporani, s'ha de posar a l'abast de tothom. Per mi, això és cultura. Cal una democratització de la cultura.»
- **Falta d'educació artística.** «L'expressió artística no té tant d'espai; a l'escola et condicionen, et posen la idea que has de créixer i saber a què et dedicaràs en el futur. A vegades tenim inquietuds artístiques i si això, ja d'entrada, no es potencia en l'àmbit educatiu... No pots pretendre que algú valori coses perquè la sensibilitat artística cultural li ha marxat. Això engloba tots els estrats de la societat.» «A l'escola es vol eliminar filosofia. Cal que ens ensenyin a fer cultura.»
- **Manca de transport:** «T'has de desplaçar a Barcelona per veure segons què.»
- **Manca d'acompanyants a les activitats:** «Em fa vergonya anar al teatre sola perquè els meus amics i amigues no volen, consideren que és una tonteria.»
- **Manca de concentració / inspiració**
- **Manca d'aptituds i formació**
- **Religió**

Si observem les especificitats per tipus de grup, els que fan **pràctiques autogestionades** parlen de les barres següents: **manca de gent que col·labori i assisteixi a les activitats, dificultats burocràtiques, manca d'espai adequat i material i programacions d'alguns espais fetes sovint per gent gran sense els mateixos interessos que ells.**

«En l'àmbit institucional et demanen tantes coses que al final dius “vull lluitar per això, perquè hi crec”, però hi ha moments que et preguntes si val la pena tot pel que et fan passar, fent papers, etc. La resposta és que sí, perquè la cultura ha de ser el principal moviment de la societat. En l'àmbit institucional, si les coses es posessin molt més fàcils crec que es generaria molta més cultura.»

Moltes de les persones joves de zones amb poca població consideren com a barrera **la manca d'oferta i d'informació adequada**. En canvi, algunes de les que resideixen a la ciutat de Barcelona deien que una de les barreres era **l'excés d'activitats que passen en un mateix moment i l'excés d'informació i la dificultat per triar-ne una**, justament al contrari de grups d'altres punts del territori.

3.3.3. La decisió en grup

Es pregunta a les persones participants «Com preneu les decisions en grup?» per saber la importància d'aquest factor a l'hora de fer una pràctica cultural.

Sembla que el grup és un factor condicionant en la decisió de participar en una pràctica cultural o de lleure, sobretot en la cohort més jove (14-20 anys). Les respostes obtingudes es poden sintetitzar de la manera següent:

- **El grup pressiona per fer les pràctiques junts**, sobretot en les cohorts més joves, i només accepta fer una pràctica si tots hi participen. El grup vol complaure els interessos de tothom i evitar que els seus membres participin sols en pràctiques que són del seu interès.
- En general, sembla que **l'activitat és instrumental, ja que l'important és passar l'estona junts**, sobretot en les cohorts més joves.
- Habitualment **el grup es troba i decideix què fa durant les pròximes hores**. Només pren una **decisió anticipada** en el cas de pràctiques singulars.
- El grup exerceix la **pressió de conformitat** de la majoria i, en molts casos, dels seus líders.

La resposta majoritària a tots els grups ha estat que prenen les decisions **de manera democràtica, fent el que prefereix la majoria del grup**. Tot i així, s'observen diferències segons la cohort d'edat. Els de la cohort de **14-20 anys són els qui donen més importància al factor grup** i, en general, comenten que intenten negociar amb les amistats, tot i que poden cedir a la pressió grupal encara que l'activitat no els convenci per estar tots junts. També comenten que, si el grup no vol fer l'activitat, pot ser que deixin de fer alguna cosa que els agradaria, ja que no la poden fer sols. També n'hi ha que comenten que és important que tot el grup pugui fer l'activitat, perquè, si no, no la fan. Alguns dels comentaris han estat els següents:

«Es plantegen propostes entre els amics i amigues i després entre tots es decideix i es negocia el dia.» «Per votació amb els amics i amigues.» «Normalment m'adapto a la majoria.» «Sol ser bastant democràtic, ningú porta la veu cantant. Quan s'és més petit sí que hi ha un líder, però ara es fa proposta i qui vol s'hi apunta.» «És important estar amb les amistats perquè estàs acompanyat; encara que no t'agradi gaire l'activitat, t'ho passes bé igualment amb els amics i amigues.» «Som un grup de disset o divuit persones; ens dividim perquè normalment no tothom vol fer el mateix.» «Si algú no pot anar-hi, el grup s'hi adapta.» «Anem tots al mateix lloc, sempre el que proposem les noies: els nois ens fan cas.»

Aquesta cohort d'edat també té tendència a **decidir l'activitat que faran un cop tot el grup ja està junt, al moment**:

«Algú diu: "anem a tal lloc i a tal hora" i es va adaptant el que es fa al que pot fer la resta.»

A la **cohort de 21-30 anys** també hi ha unanimitat que les decisions es prenen de manera democràtica, però no tenen tanta dependència del grup, sinó que **té més pes l'interès de l'activitat**.

«Algú proposa i qui s'hi apunta ve.» «Jo informo i si volen venir ja vindran.» «Depèn de què proposo, ja sé que no vindrà ningú.»

Sobre fer les activitats sense acompanyants, hi ha hagut opinions diverses. En general, **com més grans, menys dificultat tenen per anar sols a les activitats**. Depèn també del tipus d'activitat.

«A un concert d'un festival sola no hi aniria, però a un concert en un auditori, sí.» I d'altres creuen que depèn de com estiguis d'acostumat a fer aquesta activitat; per exemple, si no has anat mai al teatre, segur que no hi vas sol per primera vegada. «Si he quedat amb uns amics o amigues per fer una activitat i a l'últim moment no poden, hi vaig igualment.» «Si vull anar al teatre, hi vaig sola (tot i que hi ha bastant estigma), però perquè tinc aquest caràcter. Hi ha gent que no hi va si les seves amistats no poden.» «Jo m'ho passo millor amb amics i amigues. Si al final no hi poden anar, hi vaig jo i un altre cop ja hi anirem junts.» «Si vull anar al cine i no trobo a ningú, no hi vaig. Crec que ens han educat per compartir la cultura.» «Hi ha una pressió molt forta amb el tema d'anar sol. Utopia del romanticisme en cultura: tot es fa en parella.» «Ho comparteixo amb la meua parella, però puc anar-hi sola i no suposa cap problema.»

També s'observen algunes especificitats del territori. Alguns dels comentaris de joves de fora de Barcelona han estat els següents:

«Com que aquí no hi ha gaires coses a fer, hi ha una rutina i no fa falta que ningú decideixi; tampoc no hi ha res més a fer.» «A la nit, si vas al bar de les piscines ja saps qui hi trobaràs. I els caps de setmana saps que tothom anirà a la festa major del poble que toqui. És per tradició i rutina.» «Aquí ens coneixem tots, i pots anar a alguna activitat sol, que segur que coneixes a algú.»

3.3.4. Els canals d'informació

Es planteja a les persones participants la pregunta següent: «Com us assabenteu de les activitats culturals / participatives?». Els canals més habituals, ordenats de més a menys mencionats, són els següents:

- Xarxes socials: WhatsApp, Instagram, Twitter i Facebook, en aquest ordre.
- Boca-orella (sobretot amb amistats).
- Cartelleria i altres elements exteriors, com ara autobusos i cartells als fanals.
- Mitjans de comunicació (diaris, revistes, televisió, ràdio, etc.).
- Aplicació de l'Ajuntament (eBando).
- Cerca activa a les pàgines o xarxes socials d'equipaments, festivals, grups de música, etc.
- Espai jove / esplai.
- Informació proporcionada per prescriptors; per exemple, la professora d'art.
- Informació proporcionada pels pares i mares.
- Butlletins electrònics.
- Pregó municipal.

Si s'observen les diferències segons la cohort, es comprova que les persones de **14-20 anys s'informen sobretot per xarxes socials, per l'entorn i per prescripció dels centres de gent jove i del professorat. Les de la cohort de 21-30 anys busquen més proactivament, tot i que també fan servir les xarxes socials.** Les que fan pràctiques autogestionades són les més proactives a l'hora de cercar la informació.

No s'han observat diferències significatives segons el territori, més enllà que la majoria de joves de poblacions petites han mencionat l'aplicació de l'Ajuntament com a canal per estar informat de les novetats del municipi.

3.3.5. L'espai

La gent jove participa sobretot en pràctiques culturals que tenen lloc en **espais**:

- Que ofereixin un context de **llibertat, transgressió i seguretat**.
- Que els permetin de sentir-se **protagonistes**.
- On tinguin com a **interlocutors persones adultes que els entenguin i dialoguin amb ells**.
- Que ofereixin la possibilitat de fer-hi **pràctiques autogestionades o de coprogramar**.

Els atributs dels espais que s'indiquen estan molt condicionats per la confiança en els operadors, factor que relatem en l'apartat següent.

3.3.6. La confiança en els operadors

Hem constatat que un factor clau que condiciona la participació en una pràctica cultural és la **confiança** que les persones joves tenen en els operadors que l'organitzen.

- En general, tendeixen a tenir més confiança en els **operadors de la seva generació o d'una generació pròxima**, probablement perquè pensen que entenen més els seus gustos i preferències que els adults, i saben quines dificultats tenen per participar-hi.
- També tenen confiança en **altres operadors que els fa la sensació que les escolten** i saben el que els interessa, a partir de l'experiència d'haver-hi participat d'altres vegades.
- Un gran nombre **rebutgen les pràctiques de les institucions públiques** perquè pensen que tenen una intenció consumista.
- En molts casos, tendeixen a participar en **pràctiques autogestionades** per elles mateixes o per grups que coneixen.

La confiança entre l'operador i el jove porta a proposar a la gent jove la **implicació en el projecte** i la seva participació en accions de cocreació, coproducció, coprogramació i coprescripció. Això reforça la confiança mútua. Tot i així, hi ha joves que fan pràctiques autogestionades que comenten que, quan intenten col·laborar amb les institucions públiques, sovint es troben amb traves burocràtiques que dificulten molt la col·laboració.

3.4. Demandes a les institucions i operadors culturals

Es va plantejar a les persones participants la pregunta següent: «Què haurien de fer les institucions i entitats culturals per facilitar que pugueu fer (o fer més) les activitats culturals que més us agraden?» Les respostes han estat les següents, ordenades de més a menys mencionades:

a. Fer promocions i preus més econòmics

«Abaixar el preu de les activitats culturals.» «Fer *packs* de descompte per a persones joves.» «Mesures per fer les activitats culturals més accessibles a tothom: més activitats gratuïtes i més facilitats econòmiques.» «Que subvencionessin i fessin gratis l'accés a diversos llocs (per exemple, anar al festival Eufònic).» «Si vols anar al museu, que no et demanin 30 € per entrar-hi, perquè és per aprendre. Que el jovent tinguem la llibertat de poder anar-hi.» «La Fàbrica Jove fa grups d'estudi gratuït. Que facin més coses similars.» «Que el teatre sigui gratuït, tot públic.» «Fer activitats més econòmiques: més barat o gratis. Gratis tampoc, perquè la gent que ens ensenya ha de cobrar.»

b. Millora de la difusió

«Fer més difusió de les activitats, a les escoles o a llocs on la gent jove ho vegi més. Sobretot ens hem de centrar en les persones més joves.» «Que facin molta més publicitat i difusió, que s'hi doni molta més importància de la que s'hi dona.» «Donar més veu a Escena 25.» «Si algú et ve a explicar o proposar una activitat, haurien de ser joves, no gent gran que no connecta amb nosaltres.» «Anunciar millor les activitats que es fan; no es promocionen. Hi ha informació però no es difon bé. Estem immunitzats a la publicitat.» «Fomentar l'àmbit local, que expliquin millor el que hi ha a la ciutat.» «Més difusió de les activitats que es fan a les comarques del voltant.» «Que creïn canals més eficients per comunicar activitats que es fan.» «Que a l'institut ens donin més informació, que vingui algú cada setmana a explicar-nos el que fan.» «A Girona es fan moltes més coses (exposicions, concerts, teatre, etc.) i a Salt no ens arriba. Tenint una ciutat tan gran i cultural, ens n'hauríem d'assabentar.»

c. Sobre cultura i educació

«Més pedagogia, acostar la cultura als més petits. I canviar la manera com s'ensenya a les escoles (fer sortides i un treball relacionat no agrada. Es podria fer un debat a classe).» «Fer pedagogia a les escoles; el teatre és una cosa tabú a l'escola.» «El professorat de teatre de les escoles no ha fet mai teatre.» «Més pedagogia de base, des de l'escola; acostar la cultura als més petits.» «Que es doni més importància a la part artística i musical a les escoles i les arts en general.» «Més activitats artístiques a l'institut i a l'escola (més ball, cant, plàstica, etc.), que siguin optatives, perquè si es fan obligatòries els nens i nenes ho avorriran.» «Involucrar els instituts i escoles en les activitats culturals que es fan a la ciutat.» «Més oferta d'estudis [a Tremp]; he hagut d'estudiar coses que no m'agraden perquè no hi havia més opcions.» «Programació de tallers. Potser un cicle formatiu no és viable, però un taller de *manga* o de dansa clàssica durant una tarda o dues tardes pot ser accessible. Despertar inquietuds en la gent jove, perquè potser no sap el que és.»

d. Transport

«Millora d'infraestructures de transports i comunicació entre Barcelona i comarques.» «Transport de nit. Si no tens cotxe, no hi ha busos per desplaçar-te.» «La mobilitat, tant en carreteres com en transport públic, que és molt deficient. Hi ha molt mala connexió entre pobles i comarques.» «Que facin el túnel per arribar a Barcelona més ràpid.» «Millors comunicacions; amb bus són 4 hores i 28 €.» «Posar busos per anar a les activitats.» «Facilitats de transport i comunicació fins a Barcelona, també econòmiques. Si la cultura no ve aquí, que hi puguem anar nosaltres.»

e. Espais

«Fer més espais i millorar els que ja hi ha.» «Un local per a joves: el punt central dels nens d'ESO d'Oliana és un bar, perquè no tenen on anar. Es podria habilitar un local per a joves, necessari tant a Oliana com a la Seu.» «Un local, que l'Ajuntament pagui la llum i l'aigua. Que cinc persones joves del poble en tinguin les claus i que l'Ajuntament posi l'espai i el deixi autogestionar. Perquè, si no, hi ha el model d'instància, que ho complica molt tot. Com un local d'entitats, amb bar també. Nosaltres som un col·lectiu feminista i no tenim on trobar-nos.»

f. Suport de les institucions a les iniciatives autogestionades

«Més oportunitats a les iniciatives de joves, que es cregui una mica més en la gent jove.» «Volíem fer una associació de jocs de rol i l'Ajuntament no ens va ajudar. Ens van posar tantes traves (ens deien que érem massa joves, que no hi havia pressupost, etc.), que al final no ho vam fer.» «Donar més ajuda econòmica a iniciatives sense ànim de lucre.» «No ens donen l'espai per poder proposar activitats.» «A l'Ajuntament no li demanes ajuda perquè a vegades és un impediment.» «Donar més suport a les associacions i tenir instal·lacions públiques en condicions òptimes.» «[Les institucions] són molt lluny de la gent jove; a vegades fan coses que no necessitem i ens diuen: "us hem fet això". Posen moltes traves si no et presentes com a associació.» «Ajuts econòmics per emprendre projectes culturals.» «Fins on estan predisposades a escoltar? [les institucions]. Perquè jo vull fer un projecte que val 4.000 € i només me'n donen 2.000 i haig de pagar a uns talleristes, etcètera. A partir d'aquí la gent faria projectes i no es frustraria.» «Que l'Ajuntament organitzi més coses i doni més subvencions per a gent jove.» «Facilitar espai (bucs d'assaig) i material, com bateria i micròfons, etcètera.»

g. Programació

«Que un senyor en un despatx decideixi quina activitat ha de fer el jovent no és gaire útil.» «Fer coses més interessants, com gimcanes, etc.» «M'agradaria poder aprendre d'altres cultures.» «Que facin activitats a la plaça, jocs o tradicions de totes les cultures que hi ha a Salt: un dia una tradició catalana, un altre dia africana, etc. Que hi hagi activitats cada setmana.» «Que ho faci la gent jove, com aquí al centre jove; a vegades són gent gran i no saben com divertir-nos.» «Que la programació sigui per a gent jove, dones, etcètera.» «Més diversitat cultural; si vols alguna cosa més alternativa, costa trobar la informació.» «Que la nit dels museus es faci un cop al mes.» «Més teatre al carrer, no només quan hi ha una festa major.» «Més oferta d'activitats artístiques i més relacionades amb el territori.» «Que impulsin més la festa major; faltin recursos.» «Al Pallars Sobirà van buscar una manera que els artistes toquessin en un medi natural i al final venia gent de fora i tot. A Barcelona no trobaràs mai una persona tocant el violí al costat del bosc.» «Amb l'activitat "Música als balcons" els comerciants s'han adonat que la cultura pot dinamitzar.» «Que facin obres dirigides a tothom; els teatres estan plens de jubilats.»

h. Creació cultural

«Ajudes a la creació cultural.» «A l'hora de fer convocatòries artístiques, aquí a l'Ebre hi ha un impediment molt gran. S'ha de crear una obra artística amb diners de la teva butxaca, els quals reps al cap de tres o quatre mesos. Per a un artista emergent, és un límit. La divisió entre diners de creació artística i honoraris fa el món de l'art molt més accessible per a la gent jove.» «Espais de treball per als artistes (residències). Espais de creació.»

i. Descentralització

«Visibilitzar altres zones del país, valorar més la cultura de comarques: que no tot sigui "marca Barcelona". «Més suport creatiu als projectes sorgits a les comarques (per exemple, l'Orquestra de Cambra de Vic no rep tant de suport com d'altres).» «Visibilitzar manifestacions culturals d'arreu del territori, ja que es visibilitzen excessivament els castells, quan tenim una cultura catalana molt rica i variada.» «Centralisme: sembla que només escolten als qui són als llocs grans, no s'escolta gaire a la gent dels llocs petits. Que ens escoltin.» «Tenim un sentiment d'abandonament per part de les institucions i també per part dels mitjans de comunicació (Terres de l'Ebre).» «Que no es centrin només en les grans capitals, hi ha més món.» «Que no hi hagi tant centralisme. És important que hi hagi ajuntaments, diputacions, consells comarcals, etc. Perquè saben què necessitem. Al Pirineu sempre som els últims.» «Empoderament territorial: reconeixement a les coses que es fan aquí, a les quals no es dona importància perquè no són de les capitals.» «Suport institucional; aquí costa organitzar coses —hi ha poca gent i recursos escassos— i, quan ho aconseguïx, et diuen que això està molt apartat i que costa molt arribar fins aquí. Que ens donin suport institucional.» «Promoure més l'oferta laboral cultural dins la comarca. Tots els artistes de la comarca marxen o es queden aquí fent una altra cosa. Si no intentes que aquesta gent es quedi aquí, que són els mateixos que consumeixen cultura, marxen i llavors ningú va a les activitats culturals. A la comarca no s'està apostant per la cultura.»

j. Polítiques vocacionals amb coneixement cultural

«És important que la gent que exerceix el càrrec sigui gent que s'hi dediqui [al món de l'art]. No té sentit que un regidor de cultura sigui un empresari.» «Que no hi hagi interessos, que mogui la vocació.» «Cuidar la gent que es dedica a això, i que estiguin en contacte amb la gent que crea la cultura.» «Projecte a llarg termini, cada quatre anys anem canviant.»

k. **Posar en valor la cultura**

«Que es doni més valor a les arts en general (professionals que es dediquen a la música, el ball, etc.); molta gent no ho considera feina. Els d'arts escèniques estem molt infravalorats.» «Més oportunitats al jovent, perquè no tots volem ser economistes i matemàtics, hi ha gent que es vol dedicar a la música, al teatre, etc.» «Que puguem viure de ser actor, actriu o esportista sense ser a primera divisió o a Hollywood.» «Més prestigi per a les persones que treballen en el món de la cultura (actors, actrius, etc.)»

l. **Garantir la seguretat**

«Més seguretat per poder fer les activitats, ja que hi ha molt vandalisme.» «Si hi ha molta delinqüència et fa por anar al parc.» «Els pares i mares prefereixen que la canalla estigui a casa més que no pas al carrer, que hi ha perills.»

m. **Altres mesures**

«Fer-ho més fàcil per als artistes i grups de música emergents, que no tenen renom.»

«Que abaixin l'IVA.»

«Promocionar els grups locals i emergents, tant de música, com de teatre, etcètera.»

«A Valls, tot es centra en els castells i les activitats populars. Si a algú no li interessa la cultura popular, no li agrada.»

«Que es valori més econòmicament els artistes.»

«Que facin activitats a la tarda perquè hi puguin anar les persones menors d'edat. A les de nit, no podem anar-hi.»

«Replantejar el mercat públic i el privat, que se sàpiga a qui es subvenciona i per què.»

«Que els equips que gestionen els equipaments culturals siguin paritaris i que hi hagi una quota de gent jove a l'equip de gestió.»

«Hi ha un problema de base amb els sous; si no et pots pagar un pis, com et pots pagar anar al teatre?»

Els individus de la cohort de 14-20 anys parlen sobretot de millores a l'escola i l'institut, mentre que els de la cohort més gran, com més grau d'iniciativa cultural esperat tenen, més demandes en temes d'activitats autogestionades fan. Hi ha unanimitat per part dels dos grups a demanar millores en el preu i en la difusió. Els de territori fan demandes sobretot de transport i de descentralització dels serveis culturals.

3.5. **Conclusió: mapa de factors significatius**

A partir de l'estudi qualitatiu i de la reflexió que ha fet l'equip de recerca, hem elaborat un mapa dels factors que incideixen de manera principal en la participació cultural del jovent.

Es pot considerar que hi ha factors que incideixen tant en la participació cultural de les persones joves i de les adultes, i factors que incideixen de manera més específica i determinant en la gent jove.

3.5.1. **Factors comuns**

Entre els **factors comuns** cal esmentar:

a. **L'interès**

L'interès per una pràctica determinada és un factor clau, ja que, com més gran sigui, major probabilitat de participar-hi perquè fa de contrapès dels factors que dificulten la participació.

- L'interès sorgeix **d'experiències significatives i satisfactòries**.
- **La diversitat d'interessos del jovent és tan àmplia** com la de les persones adultes. Això és resultat, entre altres factors, de les diferències del grup social de pertinença, com ha argumentat **Pierre Bourdieu** en la seva teoria del classisme o distinció social, encara que **Bernard Lahire** repliqui que en un mateix grup social pot haver-hi membres amb comportaments culturals **dissonants**.

b. **La confiança en l'operador**

Quan s'ha generat un grau notable de confiança amb l'operador que ofereix una pràctica cultural, la participació és molt més probable, perquè dona **seguretat**. Aquest factor és molt més rellevant en gent jove que en persones adultes.

c. **El territori**

L'accessibilitat a l'oferta cultural d'interès és un factor clau. Hi ha moltes diferències en l'**accessibilitat territorial a l'oferta cultural** segons on viu la gent jove. L'interès per una pràctica cultural, si no s'hi pot accedir, minva.

d. **El capital cultural**

En molts estudis es constata una correlació estadística entre el «**capital cultural**»⁸ de les persones (estimat a partir del nivell de formació), l'omnivorisme (interès per un gran ventall de pràctiques i capacitat de gaudir-les) i la **frequència** de participació.

El capital cultural s'adquireix, en la majoria de casos, en un **entorn social favorable a la socialització cultural**.

e. **L'edat o generació**

Molts autors i autores consideren que entre les diverses generacions hi ha notables diferències de valors, interessos, hàbits i estils de vida que es mantenen al llarg de la vida.

f. **El preu d'accés**

El **factor preu** és considerat per moltes persones expertes com una **barrera determinant** i, per a d'altres, com un **factor secundari**.

- Les primeres es basen en la precarietat econòmica de la majoria de joves, que financen amb recursos dels pares i mares les seves pràctiques de lleure fins que inicien l'**emancipació vital** (al voltant dels 25 anys) i que, quan inicien la inserció laboral, han d'administrar ingressos propis escassos.
- Les segones consideren que un gran nombre de joves són conscients del cost dels recursos de lleure i que no dubten a pagar un abonament a Netflix si volen accedir als seus continguts, ja que si una cosa els interessa molt i saben que els satisfarà estan disposats a pagar-la.

En qualsevol cas, atesa la gran diversitat de capacitat adquisitiva dels entorns familiars de la gent jove, en aquest estadi el factor preu és sempre un condicionant important i, a vegades, una barrera.

g. **El temps**

Moltes persones argumenten que no tenen temps lliure per participar en pràctiques culturals o que els horaris d'aquestes no són conciliables amb les seves obligacions. Un gran nombre de joves que estan en període escolar argumenten que la **sobrecàrrega lectiva** no els deixa temps lliure els dies feiners.

h. **La informació**

Moltes persones argumenten que, tot i que els arriba informació sobre pràctiques culturals o poden accedir-hi, estan desinformades o s'assabenten de les pràctiques que els interessen quan ja s'han realitzat. A vegades **no són adequats els canals, els arguments o els emissors**.

i. **La mobilitat**

L'accessibilitat logística és un factor clau, tant pel que fa a la **distància geogràfica** com quant a l'existència de **mitjans de transport**.

j. **Condicionants socials o personals**

Quan una persona no té resolta la seva inserció social de manera satisfactòria, els ingressos bàsics, l'habitatge, etc., o té mobilitat reduïda o una salut física o mental precària, la participació cultural queda en segon terme, d'acord amb la jerarquia de necessitats humanes que va proposar **Abraham Maslow**. També és un condicionant social important la **xarxa de relacions personals** (en extensió i qualitat), les quals faciliten notablement la participació en pràctiques culturals⁹.

k. **L'oportunitat de participar en el procés de producció**

Molts públics estan disposats (i interessats) a comprometre's i participar, d'una manera o altra, en la producció de la pràctica cultural: en el procés de creació, en la producció, en la difusió i prescripció, etc.

8 No només el formen els coneixements, sinó també les actituds i capacitats o destreses.

9 Aquest factor fa pensar que les polítiques culturals, més enllà d'incidir en l'oferta i l'accessibilitat a aquesta, han d'apostar per la dinamització sociocultural del territori.

A vegades només com a seguidors o col·laboradors i altres vegades com a subjectes que participen en la presa de decisions d'allò que els afecta.

3.5.2. Factors específics

Es pot considerar que hi ha factors de participació específics de la gent jove o que tenen major incidència en aquest grup poblacional. Cal subratllar-ne quatre:

a. **El factor transgressió**

- La gent jove, per esdevenir adulta, necessita experimentar la transgressió de costums, normes socials, llenguatges, estètiques, horaris, etc., que ha heretat de les persones adultes.
- La transgressió és el trencament d'un ordre establert per crear-ne un altre.
- La cultura és un àmbit idoni d'experimentar la transgressió.

b. **El factor espai**

- Les persones joves, en general, tendeixen a anar a espais que consideren propis, en els quals es senten protegides i poden dur a terme les pràctiques que els interessin amb una certa llibertat i protecció davant d'intrusos.
- Els espais que tenen aquests atributs acostumen a ser espais gestionats per operadors de confiança, que les escolten i les comprenen, que accepten certs marcs de transgressió, etc.

c. **El factor grup**

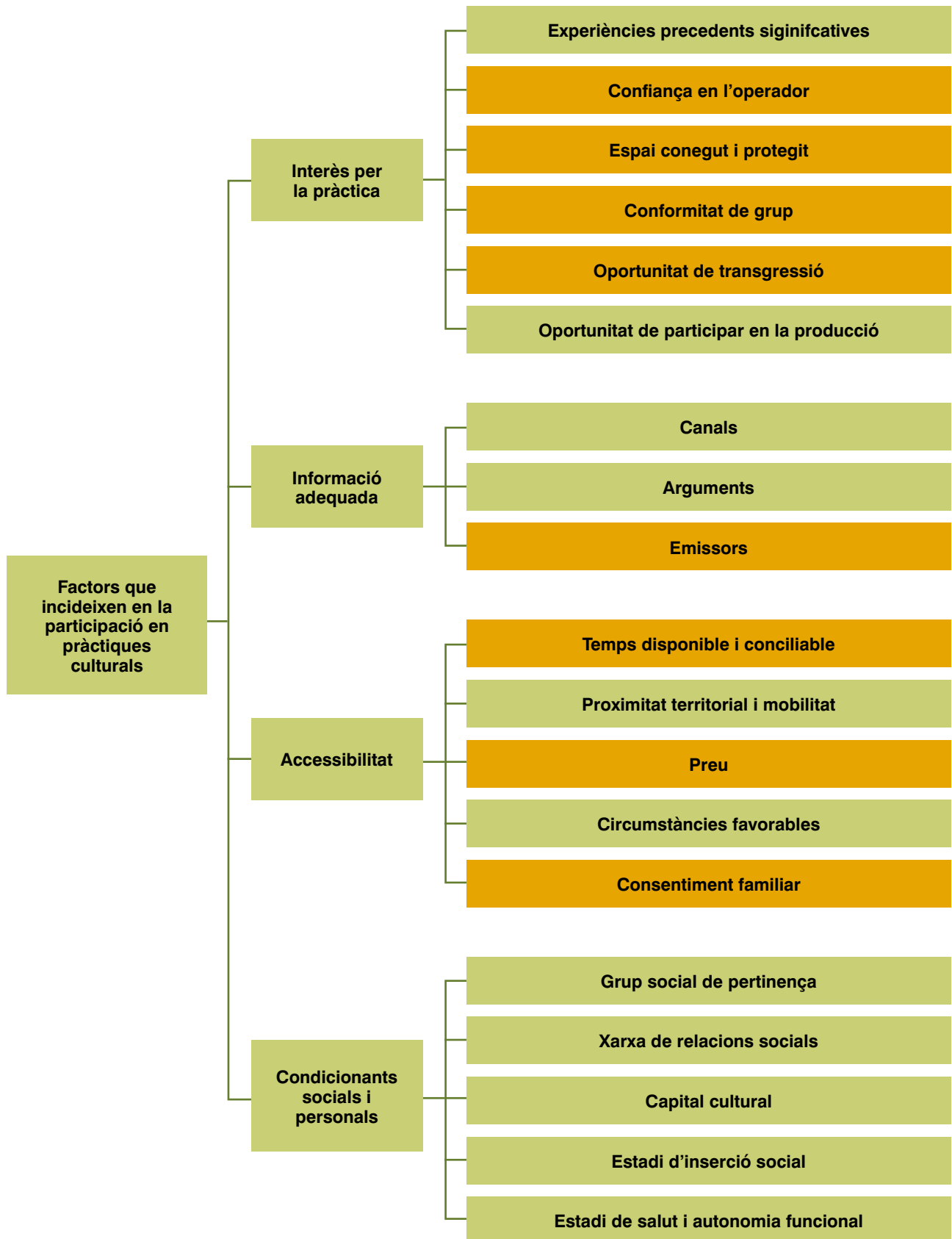
- Sobretot en la cohort de 14 a 20 anys, el grup exerceix una notable pressió de conformitat sobre els seus membres, de tal manera que la majoria de pràctiques les volen fer en grup.
- En aquesta etapa, molts joves renuncien a satisfer els seus interessos culturals si no interessin a la resta de membres.
- El grup pren, normalment, les decisions sobre les seves pràctiques d'oci (culturals incloses) amb poca antelació i condicionat per les relacions entre els seus membres i els que exerceixen un cert lideratge.
- En general, en aquesta edat el jovent no busca a través del consum cultural el reconeixement social, sinó el del grup o tribu.
- Més enllà del grup territorial, molta gent jove participa en comunitats d'interès que es relacionen a través de les xarxes socials i que incideixen molt significativament en el seu creixement personal.
- A més de la influència del grup, cal tenir en compte també la influència des del punt de vista emotiu, quan s'escau, de la parella o de les amigues o els amics íntims.

d. **El grup familiar**

- En les cohorts més joves (14-20 anys), el consentiment dels progenitors o del grup familiar és un factor determinant per motius emocionals i, també, econòmics.
- La influència —tant positiva com negativa— del grup familiar és notable en relació amb l'oportunitat de la gent jove de tenir experiència cultural.

3.5.3. Mapa de factors

Els factors que incideixen en la participació en pràctiques culturals i de lleure es poden resumir en el **diagrama** següent¹⁰:

A photograph of a group of young people dancing in a room. The image is faded and serves as a background. In the foreground, a boombox is visible on the floor. The text is overlaid on the bottom part of the image.

Capítol 2. Criteris de referència en l'elaboració de polítiques culturals adreçades a la gent jove

1. Presentació

L'estudi recent *La participació cultural de la gent jove a Catalunya 2001-2015*, que ha dirigit **Antoni Ariño** per encàrrec del CoNCA, és una anàlisi de les dades aportades per les enquestes sobre hàbits, pràctiques i consums culturals que ha realitzat el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya des del 2001, focalitzada en les enquestes del 2013 i el 2014, les més recents en el moment de l'estudi.

L'estudi, a més de constatar que la participació cultural de la gent jove és superior a la de la mitjana de la població, encara que s'orienta a determinades pràctiques menys institucionalitzades, fa una anàlisi excel·lent de les diferències i semblances entre les persones de 14 a 30 anys i la resta de la població. Al capítol final inclou dues reflexions sobre les dimensions de la participació cultural i les possibilitats que ofereix el concepte de règim cultural, elaborades a partir dels quaderns de camp emplenats per dos grups de treball, amb perfils diferenciats, realitzats a la ciutat de Barcelona la tardor del 2015.

Tot i el valuós coneixement que aporta en relació amb els interessos i hàbits culturals de la gent jove, no defineix els elements qualitius que porten el jovent a participar en unes determinades pràctiques culturals i a desestimar-ne d'altres.

El CoNCA ha considerat convenient continuar el camí iniciat realitzant una recerca qualitativa que ajudi a comprendre els factors que incideixen en la participació cultural de la gent jove. Es tracta de posar a la disposició de les persones responsables de les polítiques culturals models i criteris que les permetin promoure d'una manera efectiva una major i més satisfactòria participació cultural del jovent, la qual hauria de ser un repte compartit de les persones responsables de polítiques culturals, educatives i de joventut. Tot i que en la majoria de casos aquestes àrees de responsabilitat no han desenvolupat fins ara, de manera general, estratègies conjuntes, comencen a veure la necessitat d'un abordatge comú, tal com es proposa al Pla d'Actuació de Polítiques de Joventut 2017-2020.

A aquest efecte, el CoNCA va contractar els serveis de Bissap per desenvolupar un procés d'estudi i proposta estructurat en **dues fases**:

- a. **Un estudi qualitatiu** per conèixer els **factors que més incideixen en la decisió del jovent** de participar en unes determinades pràctiques culturals i de no participar en d'altres, a partir de la celebració de **grups focals amb joves** de diferents perfils i àmbits territorials¹.
- b. **Una consulta a un grup de persones expertes** per elaborar, a partir de l'estudi qualitatiu, una **proposta de criteris** que facilitin la participació cultural del jovent, per tal que sigui presentada i debatuda en **una jornada** en la qual participin responsables tècnics de polítiques culturals, educatives i de joventut.

Aquest informe és el resultat de la segona fase.

2. El debat amb persones expertes

A partir de l'estudi precedent i del coneixement obtingut en una part dels grups focals de l'estudi qualitatiu, **Bissap** va elaborar un **primer document** de treball, que es va enviar per correu electrònic a les persones expertes que havien acceptat participar per tal que fessin les seves consideracions. Les aportacions rebudes van servir per elaborar un **segon document** de treball, que va ser objecte de debat en una reunió presencial de les persones expertes participants.

Posteriorment, es va elaborar un **tercer document**, que recollia els punts tractats a aquesta reunió, el qual es va enviar a representants tècnics dels departaments de Cultura, Educació i de l'Agència Catalana de la Joventut de la Generalitat, i que va ser objecte de debat en una reunió presencial. Finalment, amb les aportacions de la darre-ra reunió s'ha elaborat aquest informe, que vol ser sotmès a consideració de responsables tècnics de polítiques culturals, educatives i de joventut dels governs locals en una propera jornada de treball.

Les persones **expertes** que han participat en el procés d'elaboració d'aquest informe són les següents:

Lara Alonso	Vicepresidenta de l'Associació Amics de La Perla 29
Narcís Badosa	Tècnic de la Xarxa de Centres Cívics de Girona
Jordi Bordes	President de Recomana.cat
Judith Figuerola	Programa FlipArt, DIBA
Laura Fuster	Tècnica de Joventut de l'Ajuntament de Terrassa i responsable del Projecte BaumannLab
Pau Martinell	Director de la Xarxa de Centres Cívics de Girona
Clara Matas	Gestora i productora especialitzada en arts escèniques. Project manager del projecte <i>Teen Ambassadors Across Europe</i> , en el marc del programa CaixaEscena de 'la Caixa'
Rafa Milan	Cap del Departament de Cultura de l'Ajuntament del Prat
Pep Montes	Gestor cultural, gerent de l'Acellec i especialista en polítiques de joventut
Edu Ortiz	Tècnic de Joventut de l'Ajuntament de Girona
Ricard Pardo	Tècnic de Cultura de l'Ajuntament de Martorell
Bernat Puigtobella	Director d' <i>El Núvol</i>
Gemma Roura	Gestió i comunicació del Cercle Marboleny i festival Ésdansa
Alejandro Santaflorientina	Coordinador d'A Tempo
Tracy Sirés	Directora del Teatre Auditori de Granollers
Margarida Troguet	Gestora cultural, vicepresidenta del ConCA

3. Consideracions prèvies

a. Sobre les polítiques culturals i educatives

En tots els espais de reflexió sobre les polítiques culturals adreçades a joves apareix una consideració avalada per nombrosos estudis: **les polítiques culturals necessiten la concurrència de les polítiques educatives**.

Un centre educatiu és una comunitat d'aprenentatge que ha d'assolir les competències curriculars establertes per una societat en un moment determinat. **A més de ser un espai de formació, també és un espai de cultura** que facilita, en molts casos, les primeres experiències culturals i pot ser un mediador òptim entre l'alumnat i els agents culturals de l'entorn.

La doble funció de proveir primeres experiències culturals i de mediar amb agents culturals fa que **les persones responsables de polítiques culturals demanin sovint als centres educatius que s'impliquin en el foment de la participació de la gent jove en pràctiques culturals**. Alhora, **un gran nombre de docents demanen a agents culturals que** valorin les oportunitats que brinden els centres educatius per formar interessos culturals en l'alumnat i **els ofereixin experiències culturals significatives** i incorporin la dimensió educativa en les seves pràctiques culturals.

Les dues parts consideren que es necessiten per dur a terme satisfactòriament la seva missió, però la majoria de vegades no desenvolupen estratègies conjuntes, entre altres motius, perquè les polítiques culturals i educatives són planificades i gestionades per diferents responsables.

Creiem que la participació cultural del jovent serà satisfactòria si trobem la manera d'encaixar ambdós àmbits de responsabilitat.

b. Sobre les polítiques de joventut

Les polítiques integrals de joventut aporten una **mirada transversal al desenvolupament de la gent jove**. La cultura hi té un paper destacat.

En aquest document no formulem propostes específiques adreçades a les polítiques de joventut, perquè no és el seu objecte. D'altra banda, considerem que **les polítiques de joventut són clau per afavorir la participació cultural del jovent**, atès que el personal tècnic de joventut és el més competent per actuar com a **mediador** amb la gent jove i, a més, ofereix una **xarxa d'espais joves** que poden constituir un **planter afavoridor de les seves primeres experiències culturals autogestionades**.

Per això caldria que les persones responsables de polítiques culturals establissin aliances amb les responsables de polítiques de joventut per generar sinergies entre els dos àmbits d'intervenció.

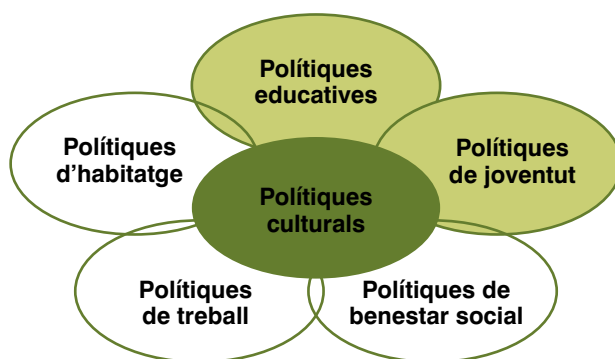
c. Sobre altres polítiques sectorials

Les polítiques sectorials de benestar social (**serveis socials, treball, habitatge**, etc.) poden ser un factor clau per afavorir la participació cultural de la gent jove, ja que la **satisfacció de les seves necessitats bàsiques és una condició determinant per desenvolupar valors i interessos culturals** i, per tant, per accedir a les pràctiques de l'entorn. Així mateix, les **polítiques esportives i les de turisme**² poden ser un canal adient per a molts perfils de joves per accedir a les pràctiques culturals.

És per això que convé que les persones responsables de polítiques culturals estableixin aliances estratègiques amb les responsables de polítiques sectorials orientades al benestar social.

Per afavorir la participació cultural de la gent jove cal la **concurrència de les polítiques culturals, educatives i de joventut**, per la qual cosa és convenient que siguin configurades en una taula de planificació

amb representació de les respectives persones responsables. També convé **encaixar aquestes polítiques amb les de benestar social, treball i habitatge**, ja que, si aquests factors no es resolen com cal, l'accés del jovent a pràctiques culturals és improbable. Ho mostrem en el diagrama següent:

4. Eixos d'actuació i criteris

A continuació proposem els **eixos d'actuació i criteris** que volen ajudar a **definir les accions** que s'han de dur a terme en cada realitat social d'acord amb la seva singularitat i circumstàncies. Els eixos d'actuació es corresponen amb **quatre nivells progressius** de pràctica cultural:

4.1. Eix 1: Reforçar la funció dels centres educatius com a espais culturals

Justificació

- La **funció primària de l'escola** és la d'ensenyar els llenguatges que són la base per crear i interpretar propostes culturals.
- L'escola, a més de ser un **espai de formació**, també pot ser un **espai cultural** que faciliti primeres experiències en aquest àmbit. Tot i que l'entorn familiar també facilita, en determinats casos, primeres experiències culturals, l'escola en pot facilitar amb caràcter universal a tot l'alumnat.
- La majoria d'escoles han abandonat els continguts memorístics, han adoptat un **model d'aprenentatge competencial i han incorporat, entre altres, pràctiques culturals** per assolir els objectius d'aprenentatge. La cultura s'ha incorporat de manera instrumental per assolir o millorar l'aprenentatge de les competències bàsiques.
- Si els agents culturals valoren els centres educatius com a **contextos de vida en els quals es formen els interessos i gustos culturals**, s'haurien d'implicar més en l'**oferiment d'experiències culturals a l'alumnat**. D'aquesta manera, els centres educatius podrien realitzar una tasca de **mediació o interlocució** entre l'alumnat i els operadors culturals.
- A més, els artistes que han fet un **màster en pedagogia** poden formar part dels equips docents.

Proposta de criteris:

- a. Promoure **que els equips docents siguin cada vegada més permeables a l'acció cultural** i valorin les oportunitats que l'escola pot oferir com a espai cultural.
 - Promoure **pràctiques culturals a les aules** relacionades amb els aprenentatges competencials bàsics.
 - Realitzar una tasca de **mediació entre l'alumnat i els operadors culturals** de l'entorn per facilitar la participació de l'alumnat en pràctiques culturals fora de l'àmbit escolar, i compensar, d'aquesta manera, les desigualtats d'oportunitats culturals derivades dels seus entorns socials d'origen.
 - Procurar **no generar gaire massa càrrega lectiva** per fer en el temps extralectiu per tal de facilitar que la gent jove tingui temps lliure per poder participar en pràctiques culturals del seu interès. Tal volta caldria eliminar els «deures», que no han demostrat mai la seva eficàcia en l'aprenentatge.
- b. Promoure que tots **els agents culturals de l'entorn territorial ofereixin a les escoles la participació de l'alumnat en experiències culturals** que tinguin lloc en el marc escolar o en els espais culturals de la ciutat.
 - Els operadors culturals han d'oferir als equips docents la possibilitat de **dissenyar conjuntament les experiències culturals** que proveiran a l'alumnat per tal de garantir l'encaix de les dimensions cultural i educativa.
 - **Els governs locals han de finançar** la participació de l'alumnat en les pràctiques dels operadors culturals del territori per garantir-ne la viabilitat, continuïtat i universalitat.

4.2. Eix 2: Oferir al jovent una xarxa d'espais culturals de referència

Justificació

- El jovent necessita disposar **d'espais culturals de referència, físics i virtuals**, en els quals pugui tenir **experiències culturals continuades, tant creant-ne com participant-hi**.
- El jovent busca trobar-se i dur a terme pràctiques culturals en **espais que les persones adultes no fiscalitzin** i el permetin **dur a terme les seves iniciatives amb llibertat i, si s'escau, transgredint convencionalismes**. Són, sobretot, **espais d'aprenentatge**.
- El jovent ha de **conèixer quins són els espais culturals de referència** del seu entorn territorial i **com accedir-hi**.
- Els espais culturals de referència de la gent jove poden organitzar-se en forma de xarxa incorporant espais de diferents **contextos**: centres culturals de proximitat, espais joves, centres d'educació en el lleure, equipaments esportius i espais culturals comercials.
- Les persones adultes responsables d'aquests espais han d'entendre que la seva funció és **facilitar** les pràctiques culturals del jovent.

Proposta de criteris

- a. Els espais culturals poden ser considerats «de referència» si les persones joves els coneixen, consideren que estan protegides de les interferències de tercers i se'n senten protagonistes:
 - Consideren que **els coneixen** quan hi han tingut alguna experiència significativa.
 - Consideren que són **espais protegits** quan no permeten les interferències de tercers que puguin fiscalitzar o bloquejar les seves iniciatives.
 - Se'n consideren **protagonistes** quan els senten seus perquè emprenen les iniciatives, les quals poden estar obertes a la resta de població.
- b. En aquests espais hi han de poder desenvolupar **pràctiques culturals** que, si s'escau, fugin del perímetre convencional de la cultura, fent una tasca tant de creació com de producció o com a persones receptors participants en pràctiques de tercers, amb alternança de rols, que afavoreixin l'esperit crític i aportin noves mirades.
 - Ha d'haver-hi **plena llibertat creativa de continguts, estètiques, llenguatges, etc.**, tenint present que el procés és tan important o més que el producte resultant i que aquest no necessàriament és un requisit exigible.
 - En aquests espais cal **ajudar el jovent a ser conscient que té alguna cosa a aportar** i que la cultura és un mitjà per fer-ho, i això implica creure-ho i donar-hi valor.
 - Les persones **adultes responsables** d'aquests espais han de desenvolupar diverses funcions:
 - **Escollar** activament les demandes i propostes culturals de la gent jove per conèixer els seus interessos i necessitats.
 - **Acompanyar** els processos de creació, producció i difusió/exhibició de propostes, afavorint la seva capacitat d'iniciativa i autogestió.
 - **Aportar**, si s'escau, coneixement tècnic sobre continguts culturals.
- c. Aquests espais han de donar valor i potenciar **l'intercanvi** entre pràctiques culturals generades per joves com a factor d'enriquiment personal més enllà de les lògiques de consum.
- d. La gestió d'aquests espais s'ha d'inspirar, en la mesura que sigui possible, en un model de **governança participativa**. El pacte i el compromís són dues eines bàsiques.

Contextos

- a. **Centres culturals de proximitat**
 - Les **biblioteques i els centres cívics**, entre altres, estan molt ben posicionats per oferir espais de referència cultural al jovent i facilitar que pugui interactuar amb altres estadis generacionals. Caldria fer extensiu això a altres equipaments que ofereixen una programació cultural i als festivals.

- El **teixit associatiu esportiu, cultural, social i de lleure** ofereix valuoses oportunitats d'aprenentatge de la participació i d'autogestió d'iniciatives comunes. Sovint poden actuar com a «paraigua» legal de les iniciatives de grups de joves.

b. **Espais joves**

- Les polítiques de joventut han posat en funcionament en molts municipis els anomenats «**espais joves**», concebuts com a espais de trobada i d'autogestió d'iniciatives en un context protegit.
- Aquests espais són molt necessaris com a **xarxa primària de trobada de la gent jove**, però han d'estar connectats amb els equipaments culturals de l'entorn i oberts a la participació de població no jove per evitar la *guetització*.

c. **Centres d'educació en el lleure**

- Els espais i centres d'educació en el lleure ofereixen al jovent notables **oportunitats de desenvolupar pràctiques culturals** amb una dimensió educativa.
- Aquests espais acostumen a estar sota la responsabilitat de **professionals o voluntaris que generen confiança en la gent jove**, duen a terme funcions d'acompanyament i són referents d'autoritat.

d. **Equipaments esportius**

- L'equipament esportiu aglutina molts joves perquè l'esport és una pràctica preferent. Més enllà d'unes instal·lacions, són un espai de trobada i de socialització.
- Caldria establir **acords de col·laboració** entre els centres culturals i els esportius per canalitzar els interessos culturals que sorgeixin que hi sorgeixin.

e. **Espais culturals comercials**

- Els bars i establiments similars que ofereixen programacions musicals i d'altres propostes culturals, les sales de ball, les botigues d'equipament multimèdia, etc., són espais de trobada habituals i poden ser generadors d'iniciatives de la gent jove.
- Es poden establir **acords de col·laboració** amb els gestors d'aquests espais per al foment de pràctiques culturals de joves.

4.3. Eix 3: Promoure la participació de la gent jove en la programació cultural del seu entorn

Justificació

- Els responsables d'equipaments i projectes culturals lamenten sovint l'**escassa participació de joves** en les seves propostes i es pregunten quines propostes poden oferir-los per incorporar-los a la comunitat de públics habituals.
- Els **interessos** de les persones joves, com els de les adultes, **són molt diversos**; per tant, tot i que hi ha pràctiques predominants, sobretot en les cohorts més joves perquè s'exerceix més la pressió de conformitat del grup, cal abandonar la idea que hi ha pràctiques culturals específiques de la gent jove.
- L'estratègia és promoure la participació del jovent en **pràctiques presencials de la programació cultural de l'entorn** implicant la gent jove que hi participa habitualment en la programació i gestió de la proposta de valor.
- En el consum cultural de la gent jove cal afavorir especialment la **capacitat d'interpretació crítica** de les seves experiències culturals a partir de valors ètics compartits, com un factor que facilita la **innovació**.
- Els estudis precedents han posat l'accent en alguns **factors que incideixen en la seva participació**: l'espai, la confiança en l'operador, la possibilitat de transgressió, el grup, etc. Cal que els operadors culturals tinguin clar que han de **gestionar bé aquests factors** per oferir al jovent una proposta de valor que li interessi.

Proposta de criteris

- a. Cal vetllar perquè **la programació contingui experiències culturals d'interès majoritari del jovent** per tal que el grup no generi resistència —escollir música, veure sèries, ballar, etc.. Aquestes poden configurar el nucli de l'oferta, sobretot en estadis inicials o en les cohorts més joves, tot i que cal anar introduint progressivament pràctiques d'interès més minoritari.
- b. **Els operadors han de canviar la manera de programar per a joves**: han de passar a **programar «amb» joves** convidant-los a ser subjectes actius en la presa de decisions i la gestió posterior de les propostes.
 - Diverses experiències avalen que la millor programació «per a joves» és la que es fa amb la participació de joves i que són aquests qui després la **comuniquen i prescriuen** a persones de la seva generació a manera d'*ambaixadors* culturals.
 - En aquest sentit, es pot oferir a grups de públics joves la possibilitat de **participar en l'elaboració d'una programació per a joves** que formi part de la programació general de l'equipament o projecte oberta a tothom.
 - A més de participar en la programació, poden assumir responsabilitats en la **comunicació i prescripció** de les propostes a altres joves (rol d'*ambaixadors* culturals).
- c. **Els operadors també han de promoure la creació jove** i incloure-la en la programació.
- d. Cal oferir al jovent un **taller permanent d'anàlisi de propostes culturals** perquè pugui **compartir punts de vista** amb els seus creadors, productors o intèrprets, a l'estil de l'Escuela de Espectadores¹⁰ de Buenos Aires. L'objectiu és capacitar-lo com a públic perquè tingui més **capacitat d'anàlisi crítica i elecció de propostes** i, per tant, de prescripció.

4.4. Eix 4: Donar suport a les iniciatives culturals de grups i col·lectius de joves

Justificació

- La gent jove que participa habitualment en espais culturals de referència i en la programació cultural del seu entorn pot tenir interès a **constituir un grup per emprendre i realitzar pràctiques culturals autogestionades** a partir dels seus interessos.
- Les iniciatives que emprèn poden ser considerades dins el perímetre convencional de la cultura o, en cas que no sigui així, es pot considerar que tenen **una dimensió cultural**. En molts casos aporten iniciatives **innovadores**.
- Aquests grups es constitueixen en forma de **comunitats d'interès cultural** i poden ser **presencials o virtuals**.
- **Les dificultats** que sorgeixen en la constitució i el funcionament d'una comunitat d'interès cultural (organitzatives, manca de recursos, espais de realització, etc.) poden fer fracassar la iniciativa perquè en l'estadi inicial són fràgils.
- Cal donar **suport als grups i col·lectius de gent jove emprenedora** d'iniciatives culturals sense interferir en les seves accions.

Proposta de criteris

- a. Cal establir un perímetre flexible en la identificació de la **condició cultural de les propostes**, ja que és un concepte en contínua revisió i és millor incloure que excloure.
- b. El suport pot ser de diferent **tipus**:
 - **Logístic o infraestructural** (espais i equipament tècnic o tecnològic¹¹)

¹⁰ Aquest model d'intervenció va ser sistematitzat per **Jorge Dubatti** a Buenos Aires.

¹¹ Especialment estudis de gravació, càmeres de vídeo i fotografia, impressores 3D, programes d'edició de vídeo, fotografia, música, disseny gràfic, creació digital i desenvolupament web.

- **Financer** (ajuts o acompanyament per obtenir-ne)
 - **Relacional** (escoltar la gent jove i parlar del que vol fer i de les dificultats, posar el jovent en contacte amb tercers)
 - **Visibilitat social** (difusió i prescripció)
 - **Tècnic** (suport a la planificació i gestió executiva del projecte)
- c. El suport ha de ser entès com un **acompanyament** respectuós (i exigent) **als processos** que desenvolupin, sense exigir resultats, i actuant sobre demanda.
- d. És millor oferir **cofinançament** que finançament complet per facilitar l'aprenentatge de captar i gestionar recursos econòmics. El cofinançament té com a objectiu fer viables les seves iniciatives, però no vol anul·lar l'aprenentatge de cerca de recursos. El grau de capacitat de cofinançament depèn de cada circumstància, i cal evitar que la manca de finançament sigui un factor que faci inviable la iniciativa.
- e. Per fer emergir i conèixer projectes culturals de grups de joves es pot fer una **convocatòria anual oberta** en la qual es defineixin uns requisits d'accés i uns factors que meriten, i establir, doncs, dues modalitats (una per a cada cohort d'edat).

Informes CoNCA

Darrers números de la col·lecció:

■ IC15 (2018)

L'educació superior en l'àmbit artístic a Catalunya.
Estudi i proposta d'organització

■ IC16 (2018)

Avaluació del retorn social de les convocatòries de subvencions culturals

■ IC17 (2019)

Desigualtats de gènere en l'ocupació cultural a Catalunya

■ IC18 (2019)

Estudi de l'oferta educativa no formal en l'àmbit artístic a Catalunya. Aplicació dels instruments metodològics, anàlisi descriptiva i interpretativa i propostes de millora

■ IC19 (2020)

Lideratge mediambiental en el sector cultural i creatiu català

Co NCA

Consell Nacional
de la Cultura i de les Arts